

Ελευθερα Γράμματα

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΖΩΝΤΑΝΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΚΑΘΕ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ 6^ο
(ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ "ΑΕΤΟΣ") ΤΗΛ. 21-081

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ

ΑΘΗΝΑ, ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 26 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1945
ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 100 — ΑΡΙΘΜΟΣ 24-25

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΘΡ. ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ: 'Ελλάδα του 1940
ΔΗΜ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ: «Τὸ θαῦμα»
Α. ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ: 'Ο κραγιοζοπαίχτης Σπαθάρης
JAMES ALDRIDGE: 'Υπόγραψαν με την
τιμή τους
ΒΑΣ. ΡΩΓΑ: 28 του 'Οχτώβρη 1940
ΣΩΚΡ. ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΥ: 'Η «Σίβυλλα»

ΜΑΓΚΑ ΦΟΥΤ: 'Η δίκη του Μουσσολίνι
MISTRAL: 'Ο Έλληνικός θννος
ΜΙΑ ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ
Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΥ: 'Ο Μπάμπης ή τὸ γλωσσικό χάος
ΝΙΚΟΥ ΠΑΠΠΑ: 28 'Οχτωβρίου
Δ. ΚΟΛΛΑΦΗ: 'Η Μάννα
ΤΑΣΟΥ ΣΠΥΡΟΥ: 'Ενα ταξίδι

ΑΛΕΚΟΥ ΦΡΑΓΚΟΥ, ΝΙΚΟΥ ΣΒΟΡΩΝΟΥ,
ΓΙΩΡΓΗ ΣΑΡΑΝΤΗ: Πόηση
HERMAN CLOSSON: Σαϊχηρηικά
ΡΟΥΑΣ ΙΜΒΡΙΩΤΗ: Οι αδιόριστοι καθηγητές
ΝΙΚ. ΤΙΧΟΝΩΦ: 'Η πολιτοκρία του Λένινγκραντ
Α. ΚΟΥΚΟΥΛΑ, Γ. ΜΥΛΩΝΟΓΙΑΝΝΗ: Κριτική
ΕΙΡΗΝΗΣ ΓΑΛΑΝΟΥ: Τότε

ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΥ 1940

Του Θρ. ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ

'Εκείνη ή 28η του 'Οχτώβρη του 1940 θα μείνει σαν τὸ κορυφωμα της ελληνικής πορείας μέσα στην ιστορία της 'Ανθρωπότη-
τας.

Τὰ τρεις χιλιάδες χρόνια που ζει και ανδρώνεται ὁ κόσμος ὀλόκληρος κάτω ἀπὸ τὸς προστάτες βράχους μας, δείχνανε πάλι μονομιάς πὸς δὲν εἴτανε ή χέρσα τούτη γῆ μόνο σύμβολο ἀλλά κ' ή ἀληθινή δύναμη, ή χειροπιαστή, ή καθημερινή χώρα της αἰώνιας Νίκης. 'Εδῶ τσακίζονται οἱ Βάρβαροι! Τρεῖς χιλιάδες χρόνια ὅπου ἔλοθρευόμε και μασουλάμε τὸς τυράννους.

'Εκείνη τή μέρα ἔβρισκε τὸ σύνδεσμο της ή ἀρχαιότητα με τὰ σημερινά μας και ἔδειχνε πὸς ὁ λαός μας εἴταν, εἶναι και θα μείνει ὁ μοιραῖος διαφεντευτής της παγκόσμιας λευτεριάς.

'Η τρομαγμένη, ή προδομένη, ή τρεμάμενη και ντροπιασμένη Εὐρώπη του 1940, με την 28η του 'Οχτώβρη ἔβλεπε ἐπιτέλους μίαν ἀσπρη μέρα!

Τή χρονιά του 1940 που οἱ χορτάτοι κ' οἱ μεγάλοι της Εὐρώπης την εἴχαν βουτήξει μέσα στο ἀσχος, ἐμεις την κάναμε, ἐμεις οἱ ἔμπροσθοι, ἐμεις οἱ παραγνωρισμένοι, ἐμεις οἱ Βαλκάνιοι, ἐμεις τὸ πῆραμε τὸ 1940 και τὸ δώσαμε τὸς κεραυνὸς του ἡρωϊσμοῦ και της τιμής. Τή δουλωμένη Εὐρώπη, την πήρε μέσα στα χέρια του ὁ λαός μας, την ἀνάστησε, και της χάρισε ξανά τὸ δικαίωμα νὰ περπατᾷ ἐξίλεωμένη ἐμπρός στα μάτια της ἔντρομης ιστορίας.

Τή χρονιά της πανευρωπαϊκής ἡττας, την κάναμε χρονιά της πανανθρώπινης νίκης. Καί γιορτὴ της Λευτεριάς.

"Αν οἱ διεθνείς βιρτουόζοι της ἀχαριστίας σήμερα τὸ ξεχνοῦν, δὲ σημαίνει. 'Εμεις τὸς μάθαμε ὡς πὸς πηγαίνει τὸ μαγαλειό του ἀνθρώπου. Αὐτοὶ μᾶς δείχνουν ὡς πὸς πηγαίνει ή ἀτιμία κ' ή ἀπάτη. 'Ο καθένας κάνει ὅτι μπορεί...

Ὡστόσο ή ιστορία ἔξακολουθαί.

Κ' οἱ πόλεμοι ἔξακολουθοῦν.

Κι ἂν ἄλλη μιά φορά κινδυνέψει ή ἀνθρωπότητα, ἐμεις πάλι με τὸς ἀντρες της λευτεριάς θα πολεμήσουμε. Στο πλευρό τους. Οἱ ἀριστοὶ τους. Γιατί ἔτσι τὸ θέλει ή θέση μας. "Ἐτσι τὸ θέλει ή ιστορία μας. "Ἐτσι τὸ θέλει ὁ πατέρας του πολιτισμοῦ: ὁ λαός μας!

ΤΟ "ΘΑΥΜΑ,"

Του Δημήτρη ΦΩΤΙΑΔΗ

"Ἦτανε ή αὐγή μᾶς ἐνδοξης ἀττικής φθινοπωριάτικης μέρας. Μῆτε ἕνα σύννεφο στὸν καταγαλανο οὐρανό. Χαρά, ὁμορφιά και γαλήνη. Τότε ἤχησαν οἱ σειρήνες. Σάλπισαν τὸ νέο ἔγκλημα του φασισμοῦ. Στο μέτωπο οἱ λεγεῶνες του Μουσσολίνι εἴχανε κιόλας ἀρχίσει νὰ προωθοῦνται, για τὸ στρατιωτικό περίπατό τους στην 'Ελλάδα. 'Η εἶδηση διαδόθηκε ἀστραπιαία σ' ὀλόκληρο τὸν κόσμο, που χαρακτήρισε «μάταιη» την ἀπόφαση της χώρας μας ν' ἀντισταθεί. Μερικά εἰκοσιτετράωρα κ' ὄλα θα τέλειωναν. Καί τότε ἔγινε αὐτὸ που ὀνόμασαν θαῦμα. Τ' ὀνόμασαν ἔτσι γιατί δὲν ἔξαιραν τὸ λαό μας. "Ὅπως δὲν τὸν ἔξιρουν ἄντε και τώρα ἀκόμα.

Τὰ χρονικά ὄρια, που μέσα σ' αὐτὰ ἀναπόφευχτα θα ὑποκύπταμε, πέρασαν και ἔξαινον πάνω στα βουνά της Πίνδου ἀστραφε ή «ὑπεροχή» της λόγης. 'Ο θρίαμβος μᾶς κραυγής: «'Αέρα!». Μέσα στην ιστορία τῶν πολέμων ἴγραφοτάν ἕνα παράδοξο κεφάλαιο. Οἱ μεραρχίες του Ντούτσε προσέκρουσαν σὲ μερικά συντάγματά μας, κλονίστηκαν, λύγισαν, ἀνατράπηκαν κ' ὀπισθοχώρησαν. 'Ο στρατιωτικός περίπατος μετατράπηκε σ' ἐπαίσχυντη φυγή. 'Η 'Ελλάδα χάριζε την πρώτη νίκη στο στρατόπεδο της Δημοκρατίας.

'Η 'Ελλάδα... Μὰ σὰ λέμε 'Ελλάδα δὲν ἐνοοῦμε, βέβαια, τὰ βουνά και τὰ λαγκάδια μας. Δὲν ἦτανε αὐτὰ που σταμάτησαν τὸς «κένταυρους» και τὸς «λύκους». Μῆτε τ' ἀεροπλάνα, μῆτε τὰ τάνκς, μῆτε οἱ ὄλμοι. Δὲν εἴχαμε τίποτα ἀπ' ὄλα αὐτὰ. Δὲν εἴχαμε μῆτε ἀρθυλα, μῆτε κάλτσες, μῆτε κουβέρτες, μῆτε ὑγειονομικό ὕλικό, μῆτε ἐπιμελητεία. Δὲν περίσσευαν χρήματα. Αὐτὰ ἔσδεύονταν για ἕνα «μεγάλο» σκοπό. Για τή δημιουργία του «τρίτου ελληνικοῦ πολιτισμοῦ»! Μερικά κανόνια και τὰ γνώριμα μάνλιχερ — αὐτὸς στάθηκε ὄλος κ' ὄλος ὁ ὄπλισμός μας. 'Ο ὕλικός (Συνέχεια στη σελίδα 2)

(Τὰ σχέδια του σημερινοῦ φύλλου εἶναι του ζωγράφου Σπύρου Βασιλείου, που εἴχε πάει στο Μέτωπο στὸν 'Ελληνο-ἰταλικὸ πόλεμο).

Χρονικά

ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΕΝΟ
ΦΥΛΛΟ ΜΑΣ

'Ο περιοδικὸς τύπος ἀντιμετωπίζει μίαν ἐκδοτική κρίση, που ὀφείλεται στην τεράστια ἀξέση της τιμής του χαρτιοῦ. 'Εάν δὲν παραχωρηθεῖ χαρτί της Οὐνρα ἀνάλογα με τὸς ἀνάγκες τους, πὸλα ἀπὸ τὰ περιοδικὰ εἶτε θ' ἀναγκαστοῦν νὰ διακόψουν την ἐκδοσή τους, εἶτε θα περιορισουν τὸς σελίδες τους, ή θ' αὐξήσουν την τιμή τους, θα βγαίνουν ἀραιότερα κλπ.

Μπροστά στο πρόβλημα αὐτὸ που παρουσιάζεται και για τὸ δικὸ μας περιοδικὸ προτιμήσαμε νὰ βγαίνουμε π ρ ο σ ω ρ ι ν ὶ ἀ κάθε 15 μέρες και ν' αὐξήσουμε την τιμή του φύλλου σὲ 100 δραχμές, ὡς πὸς νὰ ταχτοποιηθεῖ τὸ ζήτημα του χαρτιοῦ.

ΝΤΡΟΠΗ

"Ἐνας κύκλος διανοομένων, που εἶναι φανερό πὸς ἔχει παρεξηγήσει την ἀποστολή του πνευματικοῦ ἀνθρώπου, βγάζει κάθε ἔξη μῆνες ἕνα περιοδικό. Οἱ ἐκδότες του, που ἀναφέρονται ὄλοι ἕνας πρὸς ἕνα στην πρώτη σελίδα του, ἀλληλοθαυμαζονται, αὐτοανακηρύττονται μεγάλοι τεχνίτες του λόγου και γράφουν, με σοβαρότητα, διάφορα εὐθυμα κ' ἀστεία πράγματα. Δικαίωμά τους.

Δὲ θ' ἀσχολιόμαστε ποτέ μαζί τους ἂν στο δεύτερο φύλλο, δὲν ἔκαναν μιά πράξη που προκάλεσε τή γενική κατακραυγή. 'Ανακήρυξαν μεγάλη πνευματική φυσιογνωμία και ἔχωριστὸ παραγνωρισμένο ταλέντο ἕνα κοινὸ πρόδοτη. Στο παράρτημα μάλιστα του περιοδικοῦ τους δημοσιεύουν και τή φωτογραφία του. "Ας ἀφήσουμε πὸς τὰ γραφτά του που μᾶς παρουσιάζουν εἶναι ὅ,τι πὸς κοινὸ μπορεί κανεὶς νὰ φανταστεῖ κ' ἂς δοῦμε τ' εἶναι αὐτὸς πὸς, ὅπως γράφουν, «ἔιναι πὸς πολύ κοντὰ στη λαϊκή ψυχή, την ἔχει πονέσει κ' ἀγαπήσει».

Πρόκειται για ἕναν ἐκδοτή μῆς λαθρόθιος ἐφημερίδας στη Μυτιλήνη, που στο διάστημα της κατοχῆς εἴχε αὐτὸν ἔδῳ τὸν περίφημο ὑπότιτλο: «'Εφημερίς ἔθνικοσοσιαλιστικῶν ἀρχῶν»! 'Εγραφε διθυραμβικά ἀρθρα για τὸν Χίτλερ και τὸν Μουσσολίνι, ἔθριζε χυδαιότατα ὄλους τὸς

ΥΠΟΓΡΑΨΑΝ ΜΕ ΤΗΝ ΤΙΜΗΝ ΤΟΥΣ

Του James ALDRIDGE

(Ο James Aldridge είναι γνωστός στο ανάγνωστο κοινό μας από το μυθιστόρημά του «Θαλασσίον Λετός», που δημοσιεύει η «Ελευθέρα Ελλάδα». Το σημερινό απόσπασμα που δημοσιεύουμε είναι από το πρώτο του μυθιστόρημα που εκδόθηκε στην Αμερική, το 1942 με τον παραπάνω τίτλο και που σημειώνει εξαιρετική εκδοτική επιτυχία. Είναι εμπνευσμένο από τον Αλβανικό πόλεμο, που ο Aldridge τον παρακολούθησε σαν ανταποκριτής αμερικανικών εφημερίδων).

Σάν ήχησαν οι σειρήνες βρισκόντουσαν στο εστιατόριο μέσα στα Γιάννενα. Βιαστικά ο κόσμος έτρεξε μπουλουκι στο πίσω μέρος του εστιατόριου, όπου ήταν το καταφύγιο. Προσπαθούσαν να πάρουν μαζί τους κατάρτιους αεροπόρους, αλλά αυτοί περιμένανε τον καφέ τους, τον περιέμεναν ως που ο μάγειρας κατέβηκε κι αυτός στο καταφύγιο.

Βγήκανε στο δρόμο έξω στ' ανοιχτά, εκεί που σκάφτανε για άμμο. Σε βουβαρδισμό πάντα καλύτερα είναι το ύπαιθρο από τα αβέβαια καταφύγια. Στ' ανοιχτά για να σέ βρέξει ή βόμβα πρέπει να πέσει κοντά. Πάντα όμως τα χαλάσματα σέ βρίσκουν στα καταφύγια.

Περιμένανε μέσ' την άσπρη ομίχλη. "Άκουσαν πέρα στα βουνά το βόμβο ενός αεροπλάνου... πολλά αεροπλάνα..."

Περιμένανε να φανούν. Φάνηκαν. Πετούσαν χαμηλά κι άκονονισσα από το βόρειο-ανατολικό μέρος. Την ίδια στιγμή δυό ελαφρά αντιαεροπορικά πυροβόλα άνοιξαν πυρ εκεί κάπου κοντά στο αεροδρόμιο. Καθώς προχωρούσαν τα τρία αεροπλάνα πέταξαν άκμα πιο χαμηλά και σκόρπισαν.

— Είναι «Φέρρυ Μπάτελς» είπε ο Φίν.

— Μην αλοιοθαρίζεις. Φώναξε κάποιος.

— Έχουν τα σημάτα μας. Και δώ δέν υπάρχουν «Φέρρυ Μπάτελς», είπε ο Τάπ.

— Ιταλικά είναι, είπε ο Μπουέρ.

— Έχουν Έλληνικά σήματα, παρατήρησε ο Κουέιλ. Είναι «Μπάτελς», τά πουλήσαμε στους Έλληνες.

— Μόνο παλληκάρια πετάν με «Μπάτελς», είπε ο Τάπ. Χαλάλι τους. Δόξα νάχει ο Θεός που τάρχουν αυτοί, διαφορετικά θά τάχαμε μεις.

Γυρίσανε στο ξενοδοχείο συζητώντας πάντα για «Φέρρυ Μπάτελς».

Το μεσημέρι κοιμηθήκανε. Μόνο ο Χίκευ δέν πλάγιανε. Βρισκόταν στο Έλληνικό Στρατηγείο. Έκανε ενέργειες για να φέρει το αεροπλάνο του, ένα «Μπούμπεϊ», από τη Λάρισσα, κι έφοδιασε και προσωπικό του αεροδρόμιου.

Χρειάζονταν από τρία αεροπλάνα «Γκλιαντιέρς» και στην Αθήνα και στα Γιάννενα.

Σάν ήρθε πίσω είπε πως το σμήνος έπρεπε να βρεθεί στις τρεις τ' απόγευμα πάνω από τη γραμμή.

Σηκωθήκανε, πήγανε στο εστιατόριο, φάγανε και τραβήξανε για το αεροδρόμιο. Οι Έλληνες δέν είχανε φανεί με το φορηγό για άνεφοδιασμό βενζίνας, κι έτσι περιέμεναν μέσα στην ομίχλη.

Στό μεταξύ οι Έλληνες ούσανε ένα παλιό αναγνωριστικό τύπου Μπρεγκέ 1918 που βόχανε κρύφει κάτω από κάτι δέντρα. Βγάλενε τά κλαριά που τό σκέπαζε κι ένας ψηλός Έλληνας σκαρφάλασε μέσα. Οι άλλοι τσούλησαν ένα μεγάλο ξύλινο

τρίγωνο και μία σκάλα. Ο ένας τους ανέθηκε στη σκάλα, κόλλησε την κορφή του τριγώνου στον έλικα κι ένας άλλος πάλι άρχισε να βιδώνει πάνω σ' αυτό μία καβίδελα.

Με τούτο τον τρόπο ο έλικας γύρισε, σφηνώθηκε στη μηχανή και σύγχρονα έσφιξε τό ελατήριο πάνω στη μανιθέλα. Σάν κατέθηκε από τη σκάλα, ο άλλος πούταν μέσα στο αεροπλάνο φώναζε «Ένωση».

«Ένωση» φώναζε κι ο άλλος και χαλάρωσε τό ελατήριο. Τότε άκούστηκε ένας δυνατός θόρυβος, γύρισε ο έλικας, η μηχανή μούγκρισε κι έπειτα σταμάτησε.

— Ποιός πόλεμος είναι αυτός; έπτε κάποιος.

— Ο πατέρας μου μιλούσε για κάτι τέτοια στον περασμένο πόλεμο, έπτε ο Μπουέρ.

Καθώς έμπαινε πάλι μπροστά η μηχανή, ένας έβαλε κάτω από τις ρόδες του αεροπλάνου δυό μεγάλες κοτρόνες για να τό σταματήσει...

— Ένωση.

— Ένωση, αντιφώνησε ο άλλος. Ξανά και ξανά έγινε η ίδια δουλειά προτού ξαναρχίσει η μηχανή να δουλεύει. Με μεγάλα πηδήματα και πετώντας φλόγες, τό αεροπλάνο σχεδόν άνασπώθηκε από τη γη. Μούγκρισε με πασημοούς κι έσβυσε άπαλά. Ο σμηναγός γελοούσε σαν βγήκανε οι Έλληνες.

Φορούσανε στολές έλληνικές και μετάλλια κρένη. Ο κονητρός από τους δυό δέ φόραγε τό αεροδρόμιο. Καθώς προχωρούσαν τά τρία αεροπλάνα πέταξαν άκμα πιο χαμηλά και σκόρπισαν.

— Είναι «Φέρρυ Μπάτελς» έπτε ο Φίν.

— Μην αλοιοθαρίζεις. Φώναξε κάποιος.

— Έχουν τά σημάτα μας. Και δώ δέν υπάρχουν «Φέρρυ Μπάτελς», έπτε ο Τάπ.

— Ιταλικά είναι, έπτε ο Μπουέρ.

— Έχουν Έλληνικά σήματα, παρατήρησε ο Κουέιλ. Είναι «Μπάτελς», τά πουλήσαμε στους Έλληνες.

— Μόνο παλληκάρια πετάν με «Μπάτελς», έπτε ο Τάπ. Χαλάλι τους. Δόξα νάχει ο Θεός που τάρχουν αυτοί, διαφορετικά θά τάχαμε μεις.

Γυρίσανε στο ξενοδοχείο συζητώντας πάντα για «Φέρρυ Μπάτελς».

Το μεσημέρι κοιμηθήκανε. Μόνο ο Χίκευ δέν πλάγιανε. Βρισκόταν στο Έλληνικό Στρατηγείο. Έκανε ενέργειες για να φέρει το αεροπλάνο του, ένα «Μπούμπεϊ», από τη Λάρισσα, κι έφοδιασε και προσωπικό του αεροδρόμιου.

Χρειάζονταν από τρία αεροπλάνα «Γκλιαντιέρς» και στην Αθήνα και στα Γιάννενα.

Σάν ήρθε πίσω έπτε πως το σμήνος έπρεπε να βρεθεί στις τρεις τ' απόγευμα πάνω από τη γραμμή.

Σηκωθήκανε, πήγανε στο εστιατόριο, φάγανε και τραβήξανε για το αεροδρόμιο. Οι Έλληνες δέν είχανε φανεί με το φορηγό για άνεφοδιασμό βενζίνας, κι έτσι περιέμεναν μέσα στην ομίχλη.

Στό μεταξύ οι Έλληνες ούσανε ένα παλιό αναγνωριστικό τύπου Μπρεγκέ 1918 που βόχανε κρύφει κάτω από κάτι δέντρα. Βγάλενε τά κλαριά που τό σκέπαζε κι ένας ψηλός Έλληνας σκαρφάλασε μέσα. Οι άλλοι τσούλησαν ένα μεγάλο ξύλινο

τρίγωνο και μία σκάλα. Ο ένας τους ανέθηκε στη σκάλα, κόλλησε την κορφή του τριγώνου στον έλικα κι ένας άλλος πάλι άρχισε να βιδώνει πάνω σ' αυτό μία καβίδελα.

Με τούτο τον τρόπο ο έλικας γύρισε, σφηνώθηκε στη μηχανή και σύγχρονα έσφιξε τό ελατήριο πάνω στη μανιθέλα. Σάν κατέθηκε από τη σκάλα, ο άλλος πούταν μέσα στο αεροπλάνο φώναζε «Ένωση».

«Ένωση» φώναζε κι ο άλλος και χαλάρωσε τό ελατήριο. Τότε άκούστηκε ένας δυνατός θόρυβος, γύρισε ο έλικας, η μηχανή μούγκρισε κι έπειτα σταμάτησε.

— Ποιός πόλεμος είναι αυτός; έπτε κάποιος.

— Ο πατέρας μου μιλούσε για κάτι τέτοια στον περασμένο πόλεμο, έπτε ο Μπουέρ.

Καθώς έμπαινε πάλι μπροστά η μηχανή, ένας έβαλε κάτω από τις ρόδες του αεροπλάνου δυό μεγάλες κοτρόνες για να τό σταματήσει...

— Ένωση.

— Ένωση, αντιφώνησε ο άλλος. Ξανά και ξανά έγινε η ίδια δουλειά προτού ξαναρχίσει η μηχανή να δουλεύει. Με μεγάλα πηδήματα και πετώντας φλόγες, τό αεροπλάνο σχεδόν άνασπώθηκε από τη γη. Μούγκρισε με πασημοούς κι έσβυσε άπαλά. Ο σμηναγός γελοούσε σαν βγήκανε οι Έλληνες.

Φορούσανε στολές έλληνικές και μετάλλια κρένη. Ο κονητρός από τους δυό δέ φόραγε τό αεροδρόμιο. Καθώς προχωρούσαν τά τρία αεροπλάνα πέταξαν άκμα πιο χαμηλά και σκόρπισαν.

— Είναι «Φέρρυ Μπάτελς» έπτε ο Φίν.

— Μην αλοιοθαρίζεις. Φώναξε κάποιος.

— Έχουν τά σημάτα μας. Και δώ δέν υπάρχουν «Φέρρυ Μπάτελς», έπτε ο Τάπ.

— Ιταλικά είναι, έπτε ο Μπουέρ.

— Έχουν Έλληνικά σήματα, παρατήρησε ο Κουέιλ. Είναι «Μπάτελς», τά πουλήσαμε στους Έλληνες.

— Μόνο παλληκάρια πετάν με «Μπάτελς», έπτε ο Τάπ. Χαλάλι τους. Δόξα νάχει ο Θεός που τάρχουν αυτοί, διαφορετικά θά τάχαμε μεις.

Γυρίσανε στο ξενοδοχείο συζητώντας πάντα για «Φέρρυ Μπάτελς».

Το μεσημέρι κοιμηθήκανε. Μόνο ο Χίκευ δέν πλάγιανε. Βρισκόταν στο Έλληνικό Στρατηγείο. Έκανε ενέργειες για να φέρει το αεροπλάνο του, ένα «Μπούμπεϊ», από τη Λάρισσα, κι έφοδιασε και προσωπικό του αεροδρόμιου.

Χρειάζονταν από τρία αεροπλάνα «Γκλιαντιέρς» και στην Αθήνα και στα Γιάννενα.

Σάν ήρθε πίσω έπτε πως το σμήνος έπρεπε να βρεθεί στις τρεις τ' απόγευμα πάνω από τη γραμμή.

Σηκωθήκανε, πήγανε στο εστιατόριο, φάγανε και τραβήξανε για το αεροδρόμιο. Οι Έλληνες δέν είχανε φανεί με το φορηγό για άνεφοδιασμό βενζίνας, κι έτσι περιέμεναν μέσα στην ομίχλη.

τώς και τό υπόλοιπο σμήνος σαν άρνήθηκε ο Χίκευ.

Δέ θά πετούσαν μ' αυτόν τον παλιόκαιρο.

Κι έτσι πήραν τό λεωφορείο και γύρισαν στο ξενοδοχείο.

Ο Νιτραλέξης και ο σύντροφός του γυρίσανε πίσω μία γαρά. Ο πόλεμος θά σταμάταγε άν δέν έπιστρέφανε. Κι αυτό, γιατί τά τρελλά τους κατώματα και ο ξεράθηκε στα γέλια σαν τον έσπρωξαν από κάτω οι δυό άλλοι και έπεσε μέσα στο αεροπλάνο.

Κάποιος από τό προσωπικό του αεροδρόμιου έδωσε στο Νιτραλέξη τό σάκκο του και ο Νιτραλέξης, χωρίς καν να έλέξει τις μηχανές, φώναζε κάτι έλληνικά και κάποιος ούρθηκε μέσα στις λάσπες και τράβηξε τις κοτρόνες από τις ρόδες.

Τό αεροπλάνο-κλήσε Ισα μέσα στο αεροδρόμιο και όλοι περιμένανε να τό δοϋν να στρίψει και ν' ανέβει με τη φόρα του άέρα. Η μηχανή μούγκρισε, προχώρησε κορώνις λιγάκι, και έπειτα με σάτθβαια ύψώθηκε κόντρα στον άνεμο.

Κυττούσαν τό μικροσκοπικόν Έλληνα να ξετρυνώνει βαστώντας στερεά τό όπλοπολυβόλο του. Η κάννη στέκονταν σαν κατάρτι στον άέρα... Γρήγορα χάθηκε άπό τήν ομίχλη, άν και ο Κουέιλ άκουε τή μηχανή ν' άγωνίζετα για κάμποση ώρα.

— Αυτό είναι τό τέλος τους, έπτε ο νεαρός Μπουέρ — και οι άλλοι γελοούσαν με τήν ιδέα ποϋχε ο Νιτραλέξης.

— Είναι τρελλός, λέγει ο Τάπ. Ο Κουέιλ έπτε: «Όσο πιότερο βλέπω τους Έλληνες, πείθομαι πως νικούν γιατί είναι τρελλοί».

— Τι πιθανότητες έχουν οι Ιταλοί έναντιόν τους; ρώτησε ο Ρίταρσον.

— Χίλιες στη μία, έπτε ο Τάπ Φαντάσου ένα σμήνος από «42» να τους κυνηγούν!

— Καρφί δέ θά τους καεί, έπτε ο Ρίταρσον.

— Και όμως κατακέφαλα θά τή φανε. Μά τήν άλλημερα, άν καταφέρουν κ' έρθουν πίσω με τέτονον καιρό και μ' αυτό τό σαράβαλο, θά τά πιστέψω πιά δόξα.

— Που διάλογο βρίσκονται αυτοί οι Έλληνες με τή βενζίνη; έπτε ο Χίκευ.

Περιμένανε ως που φάνηκε επί τέλους τό φορηγό μ' ένα σωρό γελαστός Έλληνας εργάτης του αεροδρόμιου, που κρέμουνταν στα πλάγια του αυτοκινήτου.

Ο Μελάς κι αυτοί δέν είχε φανεί κι ο Χίκευ φουρκισμένος έπτε:

— Εμπρός. Δουλειά! Δουλειά! Στό μεταξύ η ομίχλη είχε κατέξει και τό φως έγινε πιο αδύνατο. Ο Χίκευ έπτε:

— Μά τό Χριστό, πολυ θάθελα νάχουμε πληροφορίες για τον καιρό. Δέν μπορούμε να πετάξουμε τέτονον ώρα μέσα σε τούτο δώ τό κακό.

— Έλα, έπτε ο Τάπ στον Χίκευ, πρέπει ν' άκολουθήσουμε αυτό τον τρελλό Ρωμιο για να δοϋμε τι θά συμβεί.

— Όχι — για σήμερα θά σκοτώσουμε. Αυτοί οι αναθεματισμένοι Έλληνες! Ποιός διάβολος τους έμπόδισε νάρθοϋν ωριότερα;

Κατά τή συνήθειά μου να σηκώνομαι νωρίς, είχα βγει χαράματα στην άσφή. Ημερα άνοιγε τά μάτια της η ήμερα και κανένα άπαίσιο σημάδι δέν προμήγαγε τή θέλλα που έρχότανε. Τά μάγουλα της άθγούλας ροδίνιζαν άνάμεσα από τά σκορπισμένα σύννεφα που βόσκανε τον ούρανο. Τά κοκρία λαλούσανε κλαγγόφωνα, τό μούγκρισμα του πρώτου τραίμ είχε δονήσει τον άέρα τής γειτονιάς, κ' η τόνάτη παιδικάτικη φωνή πρόσφερε ζεστά κουλούρια στον έρημον δρόμο, όταν έξάφνα ένας ήχος, φοβερός κι άναπατήτος συντάραξε τήν ήρεμη ροή τής ζωής. Ούρλιαξε η σειρήνα.

Ούρλιασμα δυνατό, τραβηχτό, έπιμιο, άνεβοκατέβαινε όλη τή σκάλα τής φρικης. Στο πρώτο ούρλιασμα έμπαινε δεύτερο, τρίτο, από άλλες σειρήνες, κοντινές και μακρινές, γιόντανε ούρλιασμα κανόνας, ούρλιασμα φύγα, στρίγγιλη μουσική, η μουσική που έμειλε για χρόνια να γδέρνει τά άφτια των κατοίκων τής πολιτείας και να τους κόβει τό αίμα. Γιόμιζε η στρίγγιλη βουή τά ούράνια, σαν για να ξεσηκώσει τους θεαμένους τής γής. Οι ζωντανοί πετάχτηκαν άλαφιασμένοι άπ' τά κρεβάτια τους.

Κατά τή συνήθειά μου να σηκώνομαι νωρίς, είχα βγει χαράματα στην άσφή. Ημερα άνοιγε τά μάτια της η ήμερα και κανένα άπαίσιο σημάδι δέν προμήγαγε τή θέλλα που έρχότανε. Τά μάγουλα της άθγούλας ροδίνιζαν άνάμεσα από τά σκορπισμένα σύννεφα που βόσκανε τον ούρανο. Τά κοκρία λαλούσανε κλαγγόφωνα, τό μούγκρισμα του πρώτου τραίμ είχε δονήσει τον άέρα τής γειτονιάς, κ' η τόνάτη παιδικάτικη φωνή πρόσφερε ζεστά κουλούρια στον έρημον δρόμο, όταν έξάφνα ένας ήχος, φοβερός κι άναπατήτος συντάραξε τήν ήρεμη ροή τής ζωής. Ούρλιαξε η σειρήνα.

Ούρλιασμα δυνατό, τραβηχτό, έπιμιο, άνεβοκατέβαινε όλη τή σκάλα τής φρικης. Στο πρώτο ούρλιασμα έμπαινε δεύτερο, τρίτο, από άλλες σειρήνες, κοντινές και μακρινές, γιόντανε ούρλιασμα κανόνας, ούρλιασμα φύγα, στρίγγιλη μουσική, η μουσική που έμειλε για χρόνια να γδέρνει τά άφτια των κατοίκων τής πολιτείας και να τους κόβει τό αίμα. Γιόμιζε η στρίγγιλη βουή τά ούράνια, σαν για να ξεσηκώσει τους θεαμένους τής γής. Οι ζωντανοί πετάχτηκαν άλαφιασμένοι άπ' τά κρεβάτια τους.

Κατά τή συνήθειά μου να σηκώνομαι νωρίς, είχα βγει χαράματα στην άσφή. Ημερα άνοιγε τά μάτια της η ήμερα και κανένα άπαίσιο σημάδι δέν προμήγαγε τή θέλλα που έρχότανε. Τά μάγουλα της άθγούλας ροδίνιζαν άνάμεσα από τά σκορπισμένα σύννεφα που βόσκανε τον ούρανο. Τά κοκρία λαλούσανε κλαγγόφωνα, τό μούγκρισμα του πρώτου τραίμ είχε δονήσει τον άέρα τής γειτονιάς, κ' η τόνάτη παιδικάτικη φωνή πρόσφερε ζεστά κουλούρια στον έρημον δρόμο, όταν έξάφνα ένας ήχος, φοβερός κι άναπατήτος συντάραξε τήν ήρεμη ροή τής ζωής. Ούρλιαξε η σειρήνα.

Κατά τή συνήθειά μου να σηκώνομαι νωρίς, είχα βγει χαράματα στην άσφή. Ημερα άνοιγε τά μάτια της η ήμερα και κανένα άπαίσιο σημάδι δέν προμήγαγε τή θέλλα που έρχότανε. Τά μάγουλα της άθγούλας ροδίνιζαν άνάμεσα από τά σκορπισμένα σύννεφα που βόσκανε τον ούρανο. Τά κοκρία λαλούσανε κλαγγόφωνα, τό μούγκρισμα του πρώτου τραίμ είχε δονήσει τον άέρα τής γειτονιάς, κ' η τόνάτη παιδικάτικη φωνή πρόσφερε ζεστά κουλούρια στον έρημον δρόμο, όταν έξάφνα ένας ήχος, φοβερός κι άναπατήτος συντάραξε τήν ήρεμη ροή τής ζωής. Ούρλιαξε η σειρήνα.

Κατά τή συνήθειά μου να σηκώνομαι νωρίς, είχα βγει χαράματα στην άσφή. Ημερα άνοιγε τά μάτια της η ήμερα και κανένα άπαίσιο σημάδι δέν προμήγαγε τή θέλλα που έρχότανε. Τά μάγουλα της άθγούλας ροδίνιζαν άνάμεσα από τά σκορπισμένα σύννεφα που βόσκανε τον ούρανο. Τά κοκρία λαλούσανε κλαγγόφωνα, τό μούγκρισμα του πρώτου τραίμ είχε δονήσει τον άέρα τής γειτονιάς, κ' η τόνάτη παιδικάτικη φωνή πρόσφερε ζεστά κουλούρια στον έρημον δρόμο, όταν έξάφνα ένας ήχος, φοβερός κι άναπατήτος συντάραξε τήν ήρεμη ροή τής ζωής. Ούρλιαξε η σειρήνα.

Κατά τή συνήθειά μου να σηκώνομαι νωρίς, είχα βγει χαράματα στην άσφή. Ημερα άνοιγε τά μάτια της η ήμερα και κανένα άπαίσιο σημάδι δέν προμήγαγε τή θέλλα που έρχότανε. Τά μάγουλα της άθγούλας ροδίνιζαν άνάμεσα από τά σκορπισμένα σύννεφα που βόσκανε τον ούρανο. Τά κοκρία λαλούσανε κλαγγόφωνα, τό μούγκρισμα του πρώτου τραίμ είχε δονήσει τον άέρα τής γειτονιάς, κ' η τόνάτη παιδικάτικη φωνή πρόσφερε ζεστά κουλούρια στον έρημον δρόμο, όταν έξάφνα ένας ήχος, φοβερός κι άναπατήτος συντάραξε τήν ήρεμη ροή τής ζωής. Ούρλιαξε η σειρήνα.

Κατά τή συνήθειά μου να σηκώνομαι νωρίς, είχα βγει χαράματα στην άσφή. Ημερα άνοιγε τά μάτια της η ήμερα και κανένα άπαίσιο σημάδι δέν προμήγαγε τή θέλλα που έρχότανε. Τά μάγουλα της άθγούλας ροδίνιζαν άνάμεσα από τά σκορπισμένα σύννεφα που βόσκανε τον ούρανο. Τά κοκρία λαλούσανε κλαγγόφωνα, τό μούγκρισμα του πρώτου τραίμ είχε δονήσει τον άέρα τής γειτονιάς, κ' η τόνάτη παιδικάτικη φωνή πρόσφερε ζεστά κουλούρια στον έρημον δρόμο, όταν έξάφνα ένας ήχος, φοβερός κι άναπατήτος συντάραξε τήν ήρεμη ροή τής ζωής. Ούρλιαξε η σειρήνα.

Κατά τή συνήθειά μου να σηκώνομαι νωρίς, είχα βγει χαράματα στην άσφή. Ημερα άνοιγε τά μάτια της η ήμερα και κανένα άπαίσιο σημάδι δέν προμήγαγε τή θέλλα που έρχότανε. Τά μάγουλα της άθγούλας ροδίνιζαν άνάμεσα από τά σκορπισμένα σύννεφα που βόσκανε τον ούρανο. Τά κοκρία λαλούσανε κλαγγόφωνα, τό μούγκρισμα του πρώτου τραίμ είχε δονήσει τον άέρα τής γειτονιάς, κ' η τόνάτη παιδικάτικη φωνή πρόσφερε ζεστά κουλούρια στον έρημον δρόμο, όταν έξάφνα ένας ήχος, φοβερός κι άναπατήτος συντάραξε τήν ήρεμη ροή τής ζωής. Ούρλιαξε η σειρήνα.

Κατά τή συνήθειά μου να σηκώνομαι νωρίς, είχα βγει χαράματα στην άσφή. Ημερα άνοιγε τά μάτια της η ήμερα και κανένα άπαίσιο σημάδι δέν προμήγαγε τή θέλλα που έρχότανε. Τά μάγουλα της άθγούλας ροδίνιζαν άνάμεσα από τά σκορπισμένα σύννεφα που βόσκανε τον ούρανο. Τά κοκρία λαλούσανε κλαγγόφωνα, τό μούγκρισμα του πρώτου τραίμ είχε δονήσει τον άέρα τής γειτονιάς, κ' η τόνάτη παιδικάτικη φωνή πρόσφερε ζεστά κουλούρια στον έρημον δρόμο, όταν έξάφνα ένας ήχος, φοβερός κι άναπατήτος συντάραξε τήν ήρεμη ροή τής ζωής. Ούρλιαξε η σειρήνα.

Κατά τή συνήθειά μου να σηκώνομαι νωρίς, είχα βγει χαράματα στην άσφή. Ημερα άνοιγε τά μάτια της η ήμερα και κανένα άπαίσιο σημάδι δέν προμήγαγε τή θέλλα που έρχότανε. Τά μάγουλα της άθγούλας ροδίνιζαν άνάμεσα από τά σκορπισμένα σύννεφα που βόσκανε τον ούρανο. Τά κοκρία λαλούσανε κλαγγόφωνα, τό μούγκρισμα του πρώτου τραίμ είχε δονήσει τον άέρα τής γειτονιάς, κ' η τόνάτη παιδικάτικη φωνή πρόσφερε ζεστά κουλούρια στον έρημον δρόμο, όταν έξάφνα ένας ήχος, φοβερός κι άναπατήτος συντάραξε τήν ήρεμη ροή τής ζωής. Ούρλιαξε η σειρήνα.

28 ΤΟΥ ΟΧΤΩΒΡΗ 1940

Του Βασίλη ΡΩΤΑ

Κλείσαμε πόρτες και παράθυρα να έμποδίσουμε έξω τή σατανική συναυλία που μάς τριβέλιζε τό μυαλό, κι άνοιξαμε τό στόμα τό διαλαλήτη. Αυτό σφυρίζει κλέφτικα κι η έγγραφισμένη φωνή του λέει: «Προσοχή, προσοχή...» σύσταση δλότελα περιττή για εκείνη Ισα-Ισα τή στιγμή, που όλη μας η ύπαρξη είχε γίνει χίλια τεττωμένα άφτια.

Έτσι άκούσαμε τή γνωστή μελοδραματική Ιστορία για τό μεγάλο «Όχι», που άν και ήτανε τόσο μεγάλο, ώστόσο έσομώστηκε μ' εύκολία. Έτσι μθάμε, κείνο που με φόβο και τρόμο περιμέναμε από καιρό, πως μπάινε και εμείς η Ελλάδα στον πόλεμο.

Δυό άμέσως συναισθήματα κούνησαν τά αίματά μας. Τό ένα φρικιαστικό από τή θέα του πολέμου. Τό άλλο φλογερό, σαν λίθος, που φύσηξε από τήν ολόανωχη πόρτα τής έλπίδας για λευτεριά.

Τόν ξαίραμε τον πόλεμο. Όχι από τις έφημερίδες. Τόν είχαμε γνωρίσει καλά ζώντας τον από τό Δώδεκα κι' έδωθε, όλα αυτά τά δισεκα χρόνια, όλους τους δραγουμένους ήφνες, σε Μακεδονικούς κάμπους και Ηπειρωτικά βουνά, σε Θρακιάτικα άκρογιάλια και σε μεγαλοπολιτείες τής Εύρώπης, σε λαγγαδιές νεκροσπαρμένους, σε ποτάμια αίματοθαμμένα, σε χωριά να τά τρώνε οι πυρκαγιές, σε πολιτείες να τις χαλάνε οι υπόψεις, σε φθοδες με τή λόγχη, σε τράφους μάχης, σε κάστρα αντίστασης, σε στρατόπεδα αίμαλωσίας, σε γιορτάδες νίκης.

Είχαμε γνωρίσει, είχαμε νιώσει με όλες τις αισθήσεις μας, με τον βρασμό του αίματός μας, τό ανατριχίλασμα του τομαριού μας, με τά χτυποκάρδια από τήν πάλη και τους πόνους από τις λαθωματιές, και τους δλους και τά φλογόβλα, τ' άσφυξιογόνα και τά τάνκς, και τά υποβόγνια και τ' αερόπλανα και τις τορπίλες και τις ρουκέτες... Είχαμε ιδεί μοροζώντανους ξεκαφκάλωτους, να ζυμώνουν με τά ίδια τους τά δάχτυλα τά χυμένα μυαλά τους, ξεκοιλιασμένους να τρέχουν σκούζοντας, κρατώντας με τις χούφτες τους τά χυμένα άντερα τους, είχαμε ιδεί άλλους να ξερνάνε τά

πλεμόνια τους. Γνωρίζαμε τις μαυροφορεμένες χήρες και τά παραπονεμένα όφρανα, τους ζητιάινους άνάτηρους και τους νεόπλουτους μαυραγορίτες και έμπορους τών πολεμών.

Όλα τά γνωρίζαμε κι άπ' όσον γνωρίζαμε η φαντασία μας έπλασε τά όσα φοβερότερα έμελλε να γίνουν.

Κι όμως. Τή θανατίλα του Άρη του χαλαστή, τήν έσκέπασε η ζωηρή έλπίδα του άγώνα για λευτεριά. Τό σύνθημα όλης τής ζωής μας ήταν αιείδοξο σάλπιςμα: Άπάνω του! Ένας είναι ο έχθρος. Άπάνω του. Και πάλι κι πάλι και πάντα: Άπάνω του. Έμπρός στον άγώνα!

Με τον άγωνιστικό ρυθμό συνταριαγμένο τό βήμα βγήκαμε στην πόλη.

Όλη η Αθήνα έδειχνε συνεπαρμένη άπ' τό ίδιο σύνθημα. Ό λαός δέν έδίστασε ούτε μία στιγμή για να πάρει τήν άπόφασή του και να φωνάξει παρών. Τά σπίατα σήκωσαν σημαίες. Οι κεντρικοί δρόμοι κι' οι πλατείες πλημμύρισαν από κόσμο ζωηρό, που τρέχανε, ο καθένας να παρουσιαστεί στη θέση του, και παρατώντας δουλειές και συνθήσεις, φίλους και δικούς, ν' άρματωθεί και να ξεκινήσει, έκαστος έφ' ώ έτάχθη.

Οι ζωηρότεροι κι' άνεβάσταγοι κι' άνεθύβνοι είχαμε κάμει κιάλας τά δικά τους. Είχαμε σπάσει τά Ιταλικά μαγαζιά.

Συναπαντιέμαι μ' έναν θεατρίνο γνωστόν μου. Ήταν έξαλλος: «Τους κάνανε συμπάρλια!». Τόνο μάλωσα για να τότε συνεφέρω, λέγοντάς του πως είνε άλλοδ ό πόλεμος.

Παρακάτω βρέθηκα μύτη με μύτη μ' έναν άλλον γνωστόν μου, χρηματιστή: «Τώρα, μου λέει, άλλος γίνεται πλούσιος, άλλος χάνεται». Τράβηξε τό δρόμο του, τον δρόμο του που θά τον έκανε πλούσιο, (όπως και τον έκαμε).

Μην έχοντας, έγω άπόμαχος πιά, θέση στις γραμμές τών άρματών, άλλα και μη υπορώντας να μείνω έξω άπ' τον άγώνα, άποφάσισα κι' έβαλα μπρός να οργανώσω ένα από τά δυό: Είτε ένα θίσαο για τό μέτωπο, είτε μία έφημερίδα για τά μετόπισθεν. Έδωσα κιάλα για δημοσίευση πρόσκληση να παρουσιαστούνε, όσοι

θεατρίνοι δέν είχανε στρατιωτικήν ύποχρέωση, στο θέατρο Κυβέλης για να συγκροτήσουμε θίσαο για τό μέτωπο.

Όλη τήν ήμερα ο κυρετός τής Αθήνας άνέβαινε. Έπιστρατοί έφευγαν. Άρματωμένοι στρατιώτες γιόμισαν τους δρόμους. Τραγούδια πολεμικά άντηχούσανε στις ταβέρνες και τά διασκεδαστικά κέντρα. Θρήνοι άποχωρισμού ξεπετιόντουσαν άπ' τά σπίατα. Τά πιο τρελλά νέα κυκλοφορούσαν. Μά πάνω άπ' όλα κυριαρχούσε η αισιόδοξη όρμη του λαού, που όχμον δέν έδειχνε δειλίασμα από τον φοβερόν άγώνα που έμπαινε η Ελλάδα, παρά αντίθετα πεποίθηση στην νίκη... Όλοι είρωνευόντουσαν τους Ιταλούς.

Τό βράδυ άργά γυρίζοντας στο σπίτι μου συνάντησα έναν που κουβάλαγε ένα τσουβάλιο

Η «ΣΙΒΥΛΛΑ»

Του Σωκράτη ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΥ

«... αυτό που περιμένουμε πραγματικά στις μέρες μας από τους ποιητές πούχουν αρχίσει να ρωτούν αυτοί οι ίδιοι τον έαυτο τους για την ουσιαστική καταβολή της κοσμικής των Ιερατειάς κι' άποστολής στην ανθρωπότητα...»

«... είναι η ανάγκη ακριβώς της απόλυτης φωτεινής διαρθρωμένης διαπίστωσης της βασικής αυτονομίας της ανθρώπινης αισθαντικότητας, που απαλλαγμένη τέλος απ' όλες τις ύπνωτικές κατηγορίες ζωής και σκέψης όπου σώρισαν απ' τη μοιραία ιστορική του άποψη ο χρόνος, απ' όλους τους δογματικούς φετιχισμούς που επιδιώξανε διαδοχικά να την ακρωτηριάσουν, να την αναστομάσουν και τελειωτικά να την υποδουλώσουν, είναι σε θέση να όρθωθεί σε κάποια π' ά ν σ ο φ η ν έ γ ρ η γ ο ρ σ η * και ν' αναλάβει θεληματικά και υπεύθυνα στην καθαρή δημιουργική της μέθεξη σαν απ' εύθειας απ' το Δημιουργό.

ΑΓΓ. ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ
(από τον Πρόλογο του Ποιητή στο λυρικό του έργο)

Η άνδρα της συγκεκριμένη και κινούμενη από την ψυχικότητα γράφει τις λαμπρότερες σελίδες στην ιστορία των λαών. Παντοειμένη ή Παλληκαριά με το Πνεύμα. Και οι άνδρες τότε παίρνουν έναν παλλό που ή δύναμή του τότε ανεβάζει στα έπιπεδα του ψηλότερου ηρώου. Είναι ή «Πάνσοφ» Έγρηγορησή, όλη ή δύναμη που κρυφάσκει στο λαό και συνειδητοποιείται στον πνευματικό του λαού παραστάτη, στον Ποιητή. Σ' εκείνον που έχει τη δύναμη να συγκεντρώνει τα στοιχεία της έμπειρίας του από τη σύλληψη της διάθεσης και της δύναμης του λαού, από την έποπτεία του πάνω στην ιστορική εξέλιξη των πολιτισμών και πάνω στα πασάλληλα ρεύματα του καιρού του. Και τότε ο Ποιητής προτομοποιείται, συνειδητά αυτός, καθώς και ο λαός, δίνει πρώτος το «παράν» στην κρίση στυμψή.

Έτσι όταν γυρνάμε οι ορεινές καλώντας σε συναγεμούν ένα λαό δοκιμασμένον κιάλας από την έσωτερική σκλησιά του, ό έσωτερικός παλλός που κουφάσκει μέσα του, γίνεκε άμέσως πράξη ήρωική που προφητικά την πασατάθηκε ή πνευματική ανταπόκριση του λαού, ό Ποιητής του.

«Νόστον, νάποτον...» έβουνοφώνησε στις 2 υλιές του Νοέμβρη ή ήνοη φωνή του Σικελιανού, όταν στη Στέγη Γουαμάτων και Τεχνών έδιάδαζε σ' έναν πλατύτατο κύκλο τη Σιβύλλα του, την προφητική και πασαστατικότητα της εικόνας της σύγκρουσης και της πάσης της κοψίας και τυραννικής καισαρικής ύπεροσσίας. Ήταν ή σέση σ' ήλληνη της έσωτερικής δύναμης του λαού, του λαού του άπλο, του άληθινού, του έρωμένου, του όπλιμένου μόνο με τη δύναμη της ψυχής του, με τη δύναμη του ήθους του, του λαού που είχε — αυτός μόνο — το ιστορικό εκείνο «Όν».

Και το «Όν» αυτό δεν ήταν ένας παράφορος λόγος σε μιά στυμψή ήθνικής έξασσης, ήταν μιά βαθεία συνείδηση που κάτσει άκουσία ως το τέλος την αντίσταση του λαού και της έδοσε τη δύναμη να αυτοσυντηρηθεί μέσα σ' εκείνη την άπειροσπλην άγωνία του άδούλου, έντελως άδούλου.

Έκείνος ό ρωμαϊκός ψευτοκαισαρισμός να υποδουλώσει το Πνεύμα και την ψυχικότητα των ανθρώπων. Και Εκείνησ' υ' όλη τη θεατρική ψευτολαμπή του. Είναι άφαστη ή εικόνα της άκολουθίας του Νέσωνα, με τους έραστές του και τους Κουρείς-συμβουλάτορές του, τους μαγειρούς, τους μουσικούς, τους Αδγουσταίους που πάντα...

«Κι' όπου να πάει σιμά δασκαλειμένοι στο γειοκορότημα, σε νέμμα ή βλέμμα στη δούλεψη του είν' έτοιμοι...»

Και ή κουφότητα των τυράνων, με το στόμα το δικό τους ή το στόμα των δούλων τους, παρασταίνεται πλούσια, όσο και άλλ-

θινή. Ο Κλούβιος Ρούφος μιλάει για τον άφέντη του...

...Μά τώρα φτάνει του θείου του Νέρωνα ένα βλέμμα, φτάνει μιά του μονάχη λέξη για να φέρει στην Οικουμένη ολάκαρη την τάξη και το Ρυθμό!...

...Στην Έλλάδα έφάνη ό άληθινός Θεός, και της Έλλάδας πρέπει ό Θεός να μπει στη Ρώμη μέσα.

Μιλάει για το Νόμο και για νέα τάξη και τάζει με άυστηρή έπιταγή, πλερωμές για τα λιβάνια και τα χειροκροτήματα.

...Μά ως όλα τα κυβερνάει ή Ρώμη με την τάξη και με το Νόμο, έρχόμαστε του Νόμου που άπάνου απ' όλους κυβερνά, το δώρο να φέρουμε κ' έδώ. Για τούτο μόνο και για χαρά του λαού σας και του κόσμου ζητήσαμε τον τρπόδα για να έδγει στο φώς, τη νέα για να κηρύξει τάξη του κόσμου. Όσο για δώρα, κι' άλλα δώρα θα πάρετε από μας. Και το λιβάνι ή Ρώμη έξερει άδρα να το πλερώνει — έτσι τ' όρίζει ό δικός στοχασμός της — και τα χειροκροτήματα, κι' ακόμα και τις καρδίες.

Όστόσο στους Δελφούς είναι συνείδηση ότι:

Μαντεία τ' άνοίγουν οι λαοί, κι' άκέρια για τους λαούς άνοίγονται...

Άκόμα είχαν συνείδηση πως

...τα μαντεία σωπάσαν άπ' τον καιρό που οι τυράννοι φοβούνται ν' άκούσουν την άλήθεια.

Και ή προμαντεία που τη ζήτησε από το Έρω των Δελφών έτσι όπεροπτικά και άυθαίρετα ό Νέρονας, έχει δοθεί κιάλας από την έβραση στον έρωμα.

...Στο χώμα πιάνουν τα χόρτα ρίζα και κρατιώνται και συ τη γη όλοζώς π' όργώνεται ρίζα στη γη δεν έπιασε! Στο Άδμήτου κατέβη όστόσο ό Φοίδος τα χωράφια, δούλος άνάμεσα στους δούλους κ' είπε: Τα περασμένα είναι τα περασμένα. Γη κι' ούρανός είν' ένας, κ' ένας νάναι έδώ και πέρα ό έντρος Σας, Σκωβείτε πλάσματα νέα στο νέο π' άστράφτει λόγο! Τι ή γη για Σας να σμίει με τ' άστέρια μπορεί, ως βαθύ χωράφι με χωράφι, στάχια να θρέψει κι' ό ούρανός, Δικός Σου θα ναι ό κόσμος κάποτε έρωμάχη.

Και ή στάση άπέναντι στη βρωμή τυραννία πάρηκε άνεπιφύλαχτα, ένουσείδητα και δυνατά.

... Είναι λίγες οι δύσκολες στιγμές πώγει γνωρίσει τάχτα τουτό το Έρω από ξένους κι' από δικούς; Σε τόσο μέγα δρόμο τ' είναι μιάν ώρα κι' άν φαντάζει ένάντια σ' όλα μαζί τα περασμένα.

... Έτούτη να ζήσουμε μας έδωκε την ώρα σκληρή ό Θεός, μά να τη ζήσουμε όλη κι' ως έχοται, μ' όλάνοιχα τα στέρνα και με τον νούν έλευτέρο, να τ' είναι την ώρ' αυτή το πιο τρανό μας χρέος. Δεν είμαστε Έτοιμοι;

Κι' άκολουθεί ή μαυρίλα κι' ή άπειλή και ή έκδίκηση.

Μέ δικόπο μαχαίρι θα χωρίσουν σε λίγο τα κεφάλια από τους ώμους αυτών, της προμαντείας πώγει χαρίσει Σιβύλλα το προνόμιο! Και με τούτα τα διαλεχτά κεφάλια τους θα κλείσει το στόμα του Μαντείου, ως που να λυώσουν και νάμπει μέσα ή βρώμα τους... Και τ' άλλα [άλλα που θ' άπομεινουν κορμιά, στους γόπες θα νά ριχτούνε όλόγυρα.

Τ' άγάλματα όλα

τά πιο λαμπρά που στόλιζαν ως τώρα το Δελφικό Έρω θα νά κοπούνε από το χώμα αυτό που τα κρατούσε, σά δέντρα από τη ρίζα τους, κι' άμέσως θα νά σταλοούν στη Ρώμη. Έτούτος είναι ό δεύτερος χρησμός (γυρίζοντας το πρόσωπο στους Αδγου- [σταίους] μά έχω και τρίτον για Σας παιδιά μου άγαπητά! Την Κίρρα την ώρ' αυτή σας τη χαρίζω άκέρια, με τα όσα κλει φαγιά, κρασιά, γυναίκες, να τη γλεντήστε διάπλατα

...λέω για Σας τις εκατόμβες αν είναι κι' απ' άνθρωπος Σας νοιάζει;...

Αυτά τα διατάζει ό Νέρονας. Κι' ό δουλωμένος αυλικός του συμπληρώνει.

...ως χαθεί από μπρός τους το φώς που σήμαρα φωτάς, είν' κι' άλλοι βαρύτεροι χρησμοί που μοναχοί τους άνάερα θα γυμνήσουν ό ένας πίσω από τον άλλο πιο πικρός. Τι έτούτοι π' όλόγυρα Σου άκλουθήσαν, κι' οι γέροι κι' οι υιοί, κι' άπόκοντα σ' αυτούς τα βρέφη μαζί με τις μανίδες τους, σε λίγο από την πείνα θα γυρέψουν όλοι να φαγωθούν άνάμεσό τους, κι' όλοι σάμπως σκυλιά έξοκλιασμένα, άκέρια με ψοφία νιομίζοντας τον τόπο θα κάουον ως και τα όρνια να πετάξουν από τη βρώμα τους μακριά...

Στη φοβέρα όρθώνεται ή ψυχική αντίσταση όραματιζόμενη δυναμική και αισθαντική.

Νότος, Βορριάς, Άνατολή και Δύση μέγας σταυρός κι' άπάνου του τ' Άνθρώπου το πνεύμα βλέπω τώσα καρφωμένα. Μά θα λυθεί κι' ό άνερας π' άνασίνω μέσ' στην ψυχή μου έγω την ώρα τούτη για όλες θα πνέψει τις ψυχές.

Κι' όταν θα πάρει ό άνεμος και πάλι του Άπόλλωνα γαλήνιος και μεγάλος άπάνου από τη γη, καθώς αϊνίδια ύψώνονται οι αίτιο μαζί κι' όστόσο άκολουθεί ό καθέννας την τροχιά του, στην ίδια μέσα ζέστα άδερφωμένοι, όμοια απ' την ίδια Άπολλωνία φλόγα τη μουσικήν άνάδοντας όρη τους θα να ύψωθούν κι' οι ήρωες προς τον ήλιον όλοι μαζί το φώς να κοινηήσουν το άπέσπαστο, άκλουθώντας τον ως κάτω στην Ύπερβόρεια χώρα, που απ' τους πά- [γους]

πιο πέρα, καθαρή ή ψυχή του ανθρώπου βυθίζεται στις ίδιες λυτεριές της το άθάνατο λουτρό...

Κι' ά, νάτη, νάτη της λυτεριάς ή θάλασσα, π' όλοένα κυλάει τα σμάραγδά της, νάτα, νάτα στις όγτες της τις άφάρτες, τα όλάσπρα τρανά πουλιά που φτεογυάνε! Νάτα τα θεία ψηλά λουλούδια, που την αϊώνια φρουρούνε άδάμαστη άνοιξη, του άόρουσ φυνή, περ' απ' τού θάνατου το σκιάχτρο, κι' ά, νάτην ή ίδια ή λυτεριά...

Όραματιζείται από έαρχής τη λυτεριά που τού νίνεται πίστη και συνείδηση και βροντοφωνάει

... νάρτουν τους καρτερούμε, νάρτουν, νάρτουν

Και με τη δύναμη της ψυχής του ξεγύνεται στον Παϊάνα που προφητικά σχεδιάζει τη λύτρωση.

Σήκω και σκίσα, γόρεσε και παίξε και σάιτεπε το φειδί πώγει άφήκε ή παλιά φειδιόνα και που τώρα πάλι τη γην όλόγυρα, γυρεύει στις βίπλες του σφιχτά για να τυλίξει! Κυκλόφερε τα θεία πατήματα Σου τα θεία Σου τα σκιρτήματα, τριγύρω

Οί ευθύνες των συντηρητικών

Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΜΟΥΣΣΟΛΙΝΙ

Copyright για την Έλλάδα του συγγραφέα και του έκδοτικού οίκου Gallancz

Του Άγγλου δημοσιογράφου και βουλευτή Μάικλ ΦΟΥΤ (ΚΑΣΣΙΟΥ)

11.— Σ υ ν ή γ . : Είναι ή δεν είναι άληθινό πως λίγο πριν γίνει ή Συνδιάσκεψη στη Στρέζα, διαπραγματευθήκατε μιά ναυτική συνθήκη με τον Χίτλερ στο Βερολίνο και πως λίγες βδομάδες ύστερα απ' τη Στρέζα ό διάδοχός σας στο Ύπουργείο, Σέρ Σάμουελ Χώρ, ύπόγραψε το άγγλο-γερμανικό Ναυτικό Σύμφωνο, που μπορεί να χαρακτηριστεί μόνο σαν άμεση και μονόπλευρη άθέτηση του πέμπτου μέρους της Συνθήκης των Βερσαλλιών; Δεν είναι άληθεια ότι ή Συνθήκη της Στρέζας καταδικάστηκε μ' αυτό το επιχείρημα απ' τη Γαλλία, τη Ρωσία κι' από μερικές άλλες χώρες, άφοδ άφινε τη Γερμανία να νυπηήσει στόλο σχεδόν ίσοδύναμο με το Γαλλικό και που άσφαλώς θα κυριαρχούσε στη Βαλτική;

Μ ά ρ τ . : Πάνω σ' αυτά ό πιο κατάλληλος να σας άπαντήσει είναι ό Ζέρ Σάμουελ Χώρ.

Σ υ ν ή γ . : Και το ίδιο θα μάς άπαντήσετε, νομίζω, και για τον Πρώτο Λόρδο στο Ναυαρχείο την έποχην εκείνη;

Μ ά ρ τ . : Μάλιστα.

Σ υ ν ή γ . : Τότε ίσως να ξέρετε ότι ό πρώτος Λόρδος δήλωνε τότε πως ή Γαλλία είχε ειδοποιηθεί σχετικά, αλλά ότι ή Γαλλική κριτική δεν μάς φάνηκε τέτοια που να μάς κάνει να άποτραβήξουμε τη συγκατάθεση μας από μιά συμφωνία που, κατά τη γνώμη μας, έδινε ύποσχέσεις για την ειρήνη του κόσμου, και πως όπωσδήποτε «το να έπιμένουμε να προηγηθούν συ-

στο φοβερό έρεπετό που ξαναζώνει τη γη, κι' ό όσκόρος του άρχινеше να τρέχει, στις βίπλες πηγές της, φαρμακωνάντας τις! Σκίρτα και τόξευε μ' Άπόλλων, σκίρτα και μη φειστείς τα βέλη Σου, απ' την άγια φαρέτρα

Σκίρτα! Χτύπα! Χτύπα! Σκίρτα!

ως να λυθεί το Πύθωνα ένας-ένας κι' ό τελευταίος άρμος και να σφαδάξει ώ χορευτή, στα πόδια Σου άποκότου, σαν την όχια στού χρουσάτου τ' άχια, που άφοδ την άδραξε γοργά απ' το χώμα πάλι στον άέρα τα πλατιά φτερά του χτυπάει και πλαταγεί και κάτουθέ του γοργοκυλάει και βέρνετα στον άέρα ψυμοαχώντας το έρεπετό. Σηκώσου ώ έξαγνιστή, ώ Άπόλλωνα, ώ Παϊάνα!

Έντελώς ένουσείδητα ό ποιητής είχε προφητέψει «...την ήμέρα—μάς λέει πριν από καιρό—που ή Έλληνική, και γι' αυτό το λόγο ή Οικουμένη κι' πανανθρώπινη πνοή και ούσια της Έλευθερίας θα συγκρούσαν σε μιά σύγκρουσην ύπερσπλη με το Ρ ο μ π ό τ τ ο υ Φ α σ ι σ μ ο υ *», αυτή προαισθαντικά την έβλεπα από πάντα να πλητάζει ως που στα ύστερα ατά χρόνια, μούχε γίνει πλέον ί σ τ ο ρ ι κ ή σ υ ν ε ί δ η σ η κ α ι π ρ ο σ δ ο κ ι α σ . Και γράφοντας ό Σικελιανός στα 1936 για τον άναδρο πόλεμο που έκανε ή Ίταλία της Άθουσιας, «πρώτο Ιμπεριαλιστικό στόνο...» αναρωτιότανε με άοσιτη σοφία: «Ποιός θάταν ό δεύτερος ή ό τρίτος Ιμπεριαλιστικός στόνος, είναι τάχα άνάγη να το ρωτήσω;

Οί έμένες πόρνονται σαν κύματα ή μά μετά την άλλη θα δεν φαυερώνουσε και μοναχώς τους. Ένα μόνο θάχα να προσθέσω:

Πώς από την ώρα αυτή, όσοι Έλληνες, χρωστάμε νάχουμε μερόνυχα τη μέση μας σφιγμένη με το λύχνο της ψυχής μας άσπυστα άναμμένο *».

Και όσοι Έλληνες βρέθηκαν στην ώρα τους άφαστα κι' άπάντεχα έτοιμοι, με τη μέση σφιγμένη και με το λύχνο της ψυχής τους άσπυστα άναμμένο.

* Ύπογραμμίζει ό Σικελιανός.

ζητήσεις και με τις άλλες χώρες, θα σήμαινε το όριστικό χάσιμο της Συμφωνίας». Μου φαίνεται, Λόρδε Σάιμον, ότι στο άληθινό περιεχόμενο πούχε το κύρος της Συνθήκης της Στρέζας—να το ποδμε άραγες;—δεν δόθηκε το ίδιο νόημα όμοφωνα απ' όλους, ούτε και στην περίπτωση της Εύρώπης, που ίβιαίτερα κατονομάζεται μέσα στις αποφάσεις της Στρέζας. Άποκλείεται λοιπόν ό κατηγορούμενος να νόμισε πως είχε το δικαίωμα να δώσει τη δική του έρμηνεία για την περίπτωση της Άφρικής, που δεν κατονομάζόταν ειδικά; Αυτό άκριβώς έκανε. Άν όμως σάθηκε ή έρμηνεία του λαθεμένη, έσεις, μά την άλήθεια, τί είσαστε προτομοποιάμενος να κάνετε για να σταματήσετε το σχέδιό του να καταχτήσει την Άθουσια;

Μ ά ρ τ . : Είμωνα άποφασισμένος να μη δεχτώ να βυθιστεί ούτε ένα πλοίο μας, έστω και σε μιά νικηφόρα ναυμαχία, για γάση της άθουσιακής άνεξαρτησίας. Το δήλωσα στη Βουλή των Κοινοτήτων με τις ίδιες περίπου λέξεις στις 24 του Ίούνη 1936.

Σ υ ν ή γ . : Σας εύχαριστώ Λόρδε Σάιμον. Νομίζω ότι ή στάση σας ήταν πέρα για πέρα ξεκάθαρη, έχτος ίσως σε μιά μικρή λεπτομέρεια. Για πέστε μας, σας έχουον ποτέ πει ν' άνακαλέσετε όσα δηλώνετε στη Γενεύη τόσο πανηγορικά στις 7 του Μάρτη 1932 και που μάς τα ξαναείπατε έδώ στο Δικαστήριό μας με τόσην εοφράδεια;

Μ ά ρ τ . : Δεν καταλαβαίνω τί έννοείτε;

Σ υ ν ή γ . : Σας ρωτώ: Άναγνωρίσατε ποτέ την κατάσταση που δημιουργήσε ό Μουσσολίνι στην Άθουσια με μέσα άντίθετα στο Καταστατικό της Κ.Τ.Ε. και στη συνθήκη του Παρισίου; Θά σας άπαλλάξω απ' τη στενογόρη θέση ν' άπαντήσετε. Έμμεσα στ' άρχα της Βουλής των Κοινοτήτων, κι' άνακάλυμα πως τον Άπρίλη του 1938, ψηφίστηκε έγκρίνοντας την άγγλο-ιταλική Συμφωνία, που πρόδλεπε, άνάμεσα στα πύ σπουδαία της σημεία, την άναγνώριση στην Ιταλική κυριαρχία πάνω στην Άθουσια!

Και τώρα ή σειρά του Σέρ Σάμουελ Χώρ (1).

(Ο μάρτυρας πλησιάζει στο βήμα).

Σ υ ν ή γ . : Πότε έγινε ή πρώτη γνωριμιά σας με τον κατηγορούμενο;

Μ ά ρ τ . : Το 1915, που πήγα στην Ίταλία με ειδική άποστολή.

Σ υ ν ή γ . : Παλιά βλέπω γνωριμιά. Όστόσο δε θά σας ένοχλήσουμε με λεπτομέρειες, Σέρ Σάμουελ, γιατί μπορεί να δημουργήσουν μπερδέματα και ζημιά στον πλάτ' μου. Άνάτρεξα στην πρώτη έπαφή σας με το Ντούτσε, έχοντας στο νού μου τα έγκλήματα που το καταλογίζει το κατηγορητήριο. Όχι, δεν θέλω πλατείε έκθεση. Ύπάρχουν όμως όρισμένα σημεία που σχετίζονται με την άθουσιακή ύπόθεση.

Μ ά ρ τ . : Το 1935 έγινε Ύπουργός των Έξωτερικών. Στις 11 του Ίούλη, τον ίδιο χρόνο, λίγο καιρό από τότε που το άθουσιακό μπήκε για συζήτηση στην Κ.Τ.Ε., ξεκαθάρισα τη θέση μας. Ύποστήριξα σαφώς ότι, έμεις κατονομάσαμε από πάντα και καλά την Ιταλική έπιθυμία για ύπερόπνια επέκταση. Πραγματικά, στο παρελθόν κάναμε ότι καλύτερο μπορούσαμε για να δείξουμε με πρακτικές λύσεις την κατανόση μας στις Ιταλικές φιλοδοξίες. Το 1925 παραχωρήσαμε στην Ίταλία την Τζουμαπαλάνδη (2) και στις συυεννοήσεις

μας τότε δείξαμε θέληση να φροντίσουμε να έξασφαλίσουμε στην Ίταλία όρισμένες έδαφικές παραχωρήσεις που θα της δινόταν με λογικές και νόμιμες διαπραγματεύσεις με την Άθουσια.

Συμφώνησα κι' έγω ότι ή Ίταλία είχε άνάγη να έπεκταθεί. Άναγνώρισα άκόμη ότι κάποιο δικαίο ύπήρχε στην κριτική που γινόταν ένάντια στην άθουσιακή κυβέρνηση. Όστόσο δεν μπορούσα να δεχτώ ότι ή Ιταλική άνάγη για επέκταση και τα παράπονα κατά των Άθουσιών, ήταν αίτιες άξιόλογες για να δικαιολογήσουν έναν πόλεμο. Βέβαια ποτέ δεν άπελιπίχκα πως δεν θα βρισκόταν κάποια εύκαιρία ν' άποφύγουμε από το θεωρούσα σαν συμφορά. Δούλεψα για το σκοπό αυτό. Την ίδια έποχή έλεγα στα μέλη της Βουλής πως έπρεπε να σβύσουν όλότρελα απ' το νού τους τις δίχως βάσεις διαδόσεις, ότι τάχα είχαμε ζητήσει απ' τη Γαλλική Κυβέρνηση να πάρει μέρος στον άποκλεισμό της Ίταλίας, κι' ότι τάχα κι' έμεις οι ίδιοι έτοιμαζόμασταν να πάρουμε άπομονωτικά καταπιεστικά μέτρα ένάντια στην χώρα που ήταν φίλη μας απ' την έποχή των Άπελευθερωτικών Πολέμων της.

Σ υ ν ή γ . : Τα λόγια σας αυτά παρουσιάζουν πραγματικά έξαιρετικό ένδιαφέρον. Θάδωσαν άσφαλλέστατα μεγάλη ένθάρρυση στους βουλευτές μας. Άλλά και ή πληροφορία ότι ως την έποχή εκείνη δεν είχατε πρόβλεψει κανένα μέτρο άποκλεισμού θάταν για τον Μουσσολίνι μιά ξεχωριστή βοήθεια. Ό κατηγορούμενος μού λέει, ότι πριν δυό μήνες είχε φαυερώσει άρκετά άνοιχτά την άπόφασή του να κάνει τη θέση της Ίταλίας άπόλυτα άσφαλισμένη στην Άφρική και στις άρχες του Ίούλη διακήρυξε «την άειτάκλιτη άπόφασή του» να έπλυνει την ήτα της Άντουα, όπου οι Άθουσιανοί νίκησαν το 1896 τους Ίταλους. Έχετε τη γνώμη ότι ό Μουσσολίνι προειδοποιήθηκε άρκετά έντονα για την άγγλική δυσάρεσκεια, έτσι που να τον άναγκάσει ν' άναθεωρήσει την άπόφασή του ή νομίζετε ότι δσοδήποτε έμφαντικά κι' έν τον άπειλούσε ή Βρετανία και ή Κ. Τ. Ε., αυτός ήταν άποφασισμένος να προχωρήσει στον καταχτητικό του πόλεμο;

Μ ά ρ τ . : Δεν μπορώ ν' άπαντήσω για λογαριασμό του κατηγορούμενου. Όμως οι δικές μου προειδοποιήσεις ήταν πέρα για πέρα ξεκάθαρες. Στις 11 του Σεπτεμβρη, μιλώντας στο Γενεύη, χρησιμοποίησα τούτες τις λέξεις. Το Δικαστήριο, ως έκτιμήσει την έμφασή τους. Είπα τότε. «Σε συμφωνία με τις ρητές και τις σφαιρικές ύποχρεώσεις μας, ή Κ. Τ. Ε. κι' ή χώρα μου έπιμένουν στην άρχή της συλλογικής διατήρησης όλων των συνθηκών κι' ειδικότερα στην σταθερή και όμαδική αντίδραση σ' όλες τις πράξεις πούδουν χαραχτήρα άπροκόλυπτης έπίθεσης. Η στάση του Βρετανικού Έθνους στις τελευταίες βδομάδες, φαυερωσε καθαρά ότι ή άπόφασή μας δεν θα λαυτευείται κι' ή πρόθεσή μας δεν έχει σκοπό να ξεγελάσει, αλλά έρχεται σαν έπακόλουθο μιάς άρχής στις διεθνείς σχέσεις, άπέναντι στην όποια το Έθνος μας κι' ή Κυβέρνηση κρατούνε στάση σταθερή, μόνιμη και καθολική».

Σ υ ν ή γ . : Βέβαια αυτή ήταν μιά καθαρή προειδοποίηση. Όστόσο φαίνεται πως δεν έπυρέσατε τις άποφάσεις του Ντούτσε. Στις 27 του Σεπτεμβρη έλεγε: «Σκέφτηκα καλά, τα λογαριασα όλα. ζύγισα τα πάντα, και στις 2 του Οκτώβρη κήρυξε τον πόλεμο. Έχετε, συυεπούμενη, τη γνώμη, πως ό κατηγορούμενος θάκανε όπωσδήποτε ή αν ή Άγγλία κι' οι άλλες δυνάμεις της Κ. Τ. Ε. τον άπειλούσαν;

μας τότε δείξαμε θέληση να φροντίσουμε να έξασφαλίσουμε στην Ίταλία όρισμένες έδαφικές παραχωρήσεις που θα της δινόταν με λογικές και νόμιμες διαπραγματεύσεις με την Άθουσια.

Συμφώνησα κι' έγω ότι ή Ίταλία είχε άνάγη να έπεκταθεί. Άναγνώρισα άκόμη ότι κάποιο δικαίο ύπήρχε στην κριτική που γινόταν ένάντια στην άθουσιακή κυβέρνηση. Όστόσο δεν μπορούσα να δεχτώ ότι ή Ιταλική άνάγη για επέκταση και τα παράπονα κατά των Άθουσιών, ήταν αίτιες άξιόλογες για να δικαιολογήσουν έναν πόλεμο. Βέβαια ποτέ δεν άπελιπίχκα πως δεν θα βρισκόταν κάποια εύκαιρία ν' άποφύγουμε από το θεωρούσα σαν συμφορά. Δούλεψα για το σκοπό αυτό. Την ίδια έποχή έλεγα στα μέλη της Βουλής πως έπρεπε να σβύσουν όλότρελα απ' το νού τους τις δίχως βάσεις διαδόσεις, ότι τάχα είχαμε ζητήσει απ' τη Γαλλική Κυβέρνηση να πάρει μέρος στον άποκλεισμό της Ίταλίας, κι' ότι τάχα κι' έμεις οι ίδιοι έτοιμαζόμασταν να πάρουμε άπομονωτικά καταπιεστικά μέτρα ένάντια στην χώρα που ήταν φίλη μας απ' την έποχή των Άπελευθερωτικών Πολέμων της.

Σ υ ν ή γ . : Τα λόγια σας αυτά παρουσιάζουν πραγματικά έξαιρετικό ένδιαφέρον. Θάδωσαν άσφαλλέστατα μεγάλη ένθάρρυση στους βουλευτές μας. Άλλά και ή πληροφορία ότι ως την έποχή εκείνη δεν είχατε πρόβλεψει κανένα μέτρο άποκλεισμού θάταν για τον Μουσσολίνι μιά ξεχωριστή βοήθεια. Ό κατηγορούμενος μού λέει, ότι πριν δυό μήνες είχε φαυερώσει άρκετά άνοιχτά την άπόφασή του να κάνει τη θέση της Ίταλίας άπόλυτα άσφαλισμένη στην Άφρική και στις άρχες του Ίούλη διακήρυξε «την άειτάκλιτη άπόφασή του» να έπλυνει την ήτα της Άντουα, όπου οι Άθουσιανοί νίκησαν το 1896 τους Ίταλους. Έχετε τη γνώμη ότι ό Μουσσολίνι προειδοποιήθηκε άρκετά έντονα για την άγγλική δυσάρεσκεια, έτσι που να τον άναγκάσει ν' άναθεωρήσει την άπόφασή του ή νομίζετε ότι δσοδήποτε έμφαντικά κι' έν τον άπειλούσε ή Βρετανία και ή Κ. Τ. Ε., αυτός ήταν άποφασισμένος να προχωρήσει στον καταχτητικό του πόλεμο;

Μ ά ρ τ . : Δεν μπορώ ν' άπαντήσω για λογαριασμό του κατηγορούμενου. Όμως οι δικές μου προειδοποιήσεις ήταν πέρα για πέρα ξεκάθαρες. Στις 11 του Σεπτεμβρη, μιλώντας στο Γενεύη, χρησιμοποίησα τούτες τις λέξεις. Το Δικαστήριο, ως έκτιμήσει την έμφασή τους. Είπα τότε. «Σε συμφωνία με τις ρητές και τις σφαιρικές ύποχρεώσεις μας, ή Κ. Τ. Ε. κι' ή χώρα μου έπιμένουν στην άρχή της συλλογικής διατήρησης όλων των συνθηκών κι' ειδικότερα στην σταθερή και όμαδική αντίδραση σ' όλες τις πράξεις πούδουν χαραχτήρα άπροκόλυπτης έπίθεσης. Η στάση του Βρετανικού Έθνους στις τελευταίες βδομάδες, φαυερωσε καθαρά ότι ή άπόφασή μας δεν θα λαυτευείται κι' ή πρόθεσή μας δεν έχει σκοπό να ξεγελάσει, αλλά έρχεται σαν έπακόλουθο μιάς άρχής στις διεθνείς σχέσεις, άπέναντι στην όποια το Έθνος μας κι' ή Κυβέρνηση κρατούνε στάση σταθερή, μόνιμη και καθολική».

Σ υ ν ή γ . : Βέβαια αυτή ήταν μιά καθαρή προειδοποίηση. Όστόσο φαίνεται πως δεν έπυρέσατε τις άποφάσεις του Ντούτσε. Στις 27 του Σεπτεμβρη έλεγε: «Σκέφτηκα καλά, τα λογαριασα όλα. ζύγισα τα πάντα, και στις 2 του Οκτώβρη κήρυξε τον πόλεμο. Έχετε, συυεπούμενη, τη γνώμη, πως ό κατηγορούμενος θάκανε όπωσδήποτε ή αν ή Άγγλία κι' οι άλλες δυνάμεις της Κ. Τ. Ε. τον άπειλούσαν;

Μ ά ρ τ . : Δεν μπορώ ν' άπαντήσω για λογαριασμό του κατηγορούμενου. Όμως οι δικές μου προειδοποιήσεις ήταν πέρα για πέρα ξεκάθαρες. Στις 11 του Σεπτεμβρη, μιλώντας στο Γενεύη, χρησιμοποίησα τούτες τις λέξεις. Το Δικαστήριο, ως έκτιμήσει την έμφασή τους. Είπα τότε. «Σε συμφωνία με τις ρητές και τις σφαιρικές ύποχρεώσεις μας, ή Κ. Τ. Ε. κι' ή χώρα μου έπιμένουν στην άρχή της συλλογικής διατήρησης όλων των συνθηκών κι' ειδικότερα στην σταθερή και όμαδική αντίδραση σ' όλες τις πράξεις πούδουν χαραχτήρα άπροκόλυπτης έπίθεσης. Η στάση του Βρετανικού Έθνους στις τελευταίες βδομάδες, φαυερωσε καθαρά ότι ή άπόφασή μας δεν θα λαυτευείται κι' ή πρόθεσή μας δεν έχει σκοπό να ξεγελάσει, αλλά έρχεται σαν έπακόλουθο μιάς άρχής στις διεθνείς σχέσεις, άπέναντι στην όποια το Έθνος μας κι' ή Κυβέρνηση κρατούνε στάση σταθερή, μόνιμη και καθολική».

Σ υ ν ή γ . : Βέβαια αυτή ήταν μιά καθαρή προειδοποίηση. Όστόσο φαίνεται πως δεν έπυρέσατε τις άποφάσεις του Ντούτσε. Στις 27 του Σεπτεμβρη έλεγε: «Σκέφτηκα καλά, τα λογαριασα όλα. ζύγισα τα πάντα, και στις 2 του Οκτώβρη κήρυξε τον πόλεμο. Έχετε, συυεπούμενη, τη γνώμη, πως ό κατηγορούμενος θάκανε όπωσδήποτε ή αν ή Άγγλία κι' οι άλλες δυνάμεις της Κ. Τ. Ε. τον άπειλούσαν;

Μ ά ρ τ . : Δεν μπορώ ν' άπαντήσω για λογαριασμό του κατηγορούμενου. Όμως οι δικές μου προειδοποιήσεις ήταν πέρα για πέρα ξεκάθαρες. Στις 11 του Σεπτεμβρη, μιλώντας στο Γενεύη, χρησιμοποίησα τούτες τις λέξεις. Το Δικαστήριο, ως έκτιμήσει την έμφασή τους. Είπα τότε. «Σε συμφωνία με τις ρητές και τις σφαιρικές ύποχρεώσεις μας, ή Κ. Τ. Ε. κι' ή χώρα μου έπιμένουν στην άρχή της συλλογικής διατήρησης όλων των συνθηκών κι' ειδικότερα στην σταθερή και όμαδική αντίδραση σ' όλες τις πράξεις πούδουν χαραχτήρα άπροκόλυπτης έπίθεσης. Η στάση του Βρετανικού Έθνους στις τελευταίες βδομάδες, φαυερωσε καθαρά ότι ή άπόφασή μας δεν θα λαυτευείται κι' ή πρόθεσή μας δεν έχει σκοπό να ξεγελάσει, αλλά έρχεται σαν έπακόλουθο μιάς άρχής στις διεθνείς σχέσεις, άπέναντι στην όποια το Έθνος μας κι' ή Κυβέρνηση κρατούνε στάση σταθερή, μόνιμη και καθολική».

Σ υ ν ή γ . : Βέβαια αυτή ήταν μιά καθαρή προειδοποίηση. Όστόσο φαίνεται πως δεν έπυρέσατε τις άποφάσεις του Ντούτσε. Στις 27 του Σεπτεμβρη έλεγε: «Σκέφτηκα καλά, τα λογαριασα όλα. ζύγισα τα πάντα, και στις 2 του Οκτώβρη κήρυξε τον πόλεμο. Έχετε, συυεπούμενη, τη γνώμη, πως ό κατηγορούμενος θάκανε όπωσδήποτε ή αν ή Άγγλία κι' οι άλλες δυνάμεις της Κ. Τ. Ε. τον άπειλούσαν;

ΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙ

Του Τάσου ΣΠΥΡΟΥ

Σούρωπα το στενό πεζοδρόμιο, κοντά στη στάση του τράμι, είναι κάρρα απ' τον κόσμο. Άνθρωποι στις βροχομασμένες φωνές των μικροπωλητών ακούγονται σαν ξερόχισμα καμιά άδιάφορη κουδέντα, που ανταπόδοση δε βρίσκει. Ο ίδιος χτήτης τ' αντικρουό ρολογάδικου τραβεί βιαστικά τα κεπέγια του μαγαζιού του, ρίχνει μιά φερρήνη ματιά στο πλήθος και φύγει. Η νύχτα πέφτει σιγά-σιγά, σαν ένα τεράστιο κατάμαυρο άλεξίπτωτο, πάνω σε μιά φωλιά από μερμήγκια.

Δυό-τρία άσπροκόκκινα συννεφάκια κολιμπάνε στον ούρανό. Έχουμε κάτι άλλοκοτα, άπιδανα σχήματα. Για δέξ. Άλθησια, φαίνεται καθαρά πιά το φεγγάρι. Μα δε φέγγει άκόμα. Ο όριζοντας πέρα είναι κόκκινο, ο ήλιος δέν έβγυγε άόλετα. Τι γαλήνιο. Ναί, βέβαια. Έκει δέν έχει τράμι, όχι.

Άτέλειστο μουγκιστή διαβαίνει μπροστά μας, σφουρίζοντας πάνω στην άσφαλτο. Λύτακίτητα. Δυό παιδάκια στ' αντικρουό πεζοδρόμιο κλωστούν ένα άδειο κουτί κουάρελα. Ναί. Δυό άστέρια κρέμονται στο άπειρο. Ολόδινα. Έμεις καρτερούμε. Πλήρη. Μιά πελώρια σταγιά τούφα μάς περικυκλώνει άόλοθε. Μα πάλι, θα πείς, βλέπουμε τριγύρα. Δέ βαρείσαι. Κάτι τέτοια. Καλύτερα νά μην τά βλέπουμε.

Άνεβαίνουμε στο τράμι. Τσακισμένες φυσιολογίες, σά χιλιοραγιασμένα μέτρα. Τα μάτια άποκαυλωμένα μένουν άκούρητα, σπληνωμένα άδιάφορα πάνω στο ίδιο σημείο. Δυό-τρείς βαθιές χαραματιές στο ήλιοκαμμένο μέτωπο. Και τό κορμί πεταγμένο πάνω στο κάθισμα ταλαντεύεται ρυθμικά, σαν άπρόσροχο κρεμασμένο στο σκόνι.

Ίδρωτας και μπόχα φαρλας. Κανεινού φάρια θέ νά βρωμήσουν άπ' τη ζέστα, πού μάς σπίγγει σά νά θέλει νά μάς πνίξει. Όχι, οι φωτεινές ταμπέλες των μαγαζιών, οι κατάφωτες σαν τσιπιά της Βιτέριας βιτρίνες, τ' ανέμελο μουρμουρητό του χαρούμενου κόσμου. Ω! Σύννεφο παράδεισου και κόλασης, θα πείς; Σχεδόν.

— Τα είσιτήρια, παρακαλώ, ακούγονται ή φωνή του εισπράχτορα, σαν χτύπημα σφυριού πάνω σε άγχο σιδηρού. Μηχανικά έσπάζει τ' άποκόμματα. Άν τότε ρώταγες; Ω, ή σκέψη πέταει πάντα δάθε-κέιθε, γυρνώντας ν' άρπάξει ένα κομμάτι χαρά. Τι κι' άν τά τεράρ δε μεγαλώσανε άκόμη και βουτιέται πού και πού στη θάλαση;

Ένα άδιάκοφο τράνταγμα του τράμι νανορρίζει κάποια μισοκλεισμένα βλέφαρα. Όχι, μη βαρείς πώς θα ήλείουσαι. Όχι, δέν κοιμούνται. Κυτάζουν τάρα. Κυτάζουν έναν άλλοιότιμο κόσμο. Ένα τραγοόδι, κάτι χαμόγελο, ένα κομμάτι γαλάζιο ούρανό. Κι' όχι ψευτικά. Όχι. Ζωντανά. Νάτα του τραγοόδι φουντώνει, τό χαμόγελο χαίρεται, ο ούρανό γελάει.

Τέρμα. Τα καρφωμένα μάτια άλαφιάζονται, τά μισοκλειστά βλέφαρα δρβανολογούν. Άλλοιότιμος άέρας φυσάει έδω. Κάτι σά νάργεται από Βορριά, σά νά μυρίζει από θάλασσα, σά νά ζεπιδάει από ήφαίστειο. Κάτι σαν τραγοόδι ενός τσομπάνη, ενός ναυτοπούλου, μιάς μαυριτής. Κάτι σά βουητό του Βόλγα, σά μωριαδία Σπανιόλικης νυχτιάς, σά φλόγα κόκκινης Κινέζικης θυσίας. Σάν κάτι τι τό παναθρώπινο, πού περνάει πάνω από ούραρα και δέν ξεχωρίζει γλώσσες.

Θαρείς, ένας καινούργιος κόσμος άνατέλλει. Ναί, ναί. Μέσ' άπ' τις θεόρατες σάμνες, τις γιομάτες καυτών Ίδρωτα, μέσ' άπ' τά πελώρια άσκήτα τά γιομάτα στεναγμούς πνευμένων, μέσ' άπ' την πόνεση μούχλα των σιδερόφραχτων ύπόγειων, ξεπήδησε κάτι. Ένα άστέρι. Δέξ ξεπήδησε μέσά άπ' τ' άναμικά κεφάλια μερικών, μά άπ' την πλατειά ψυχή των καταφρονεμένων και τοπειών. Γεννήθηκε και πάλιαψε. Χιτυήθηκε, μάτωσε, πληγώθηκε, μά δέν πέθανε. Και κάποτε άστράψε. Τ' άστέρι γένηκεν ήλιος...

Δυό παιδάκια γελάνε. Μ' έλπίδα στο μάτι. Και μ' άναμιά. Καρτεράνε τον ήλιο. Τόν νιώσανε και τότε θέλουμε νά πάντα, νάν τά φωτάει. Κυτάζουνε και καρτεράν. Πίσω από κείνο τό βουνό θα βγει. Και θάρρει.

Η ΜΑΝΑ

Του Δ. ΚΟΛΑΦΗ

Γραμμένο για το φίλο μου που σκοτώθηκε στις 17.4.43.

Νύχτα. Ένα φεγγάρι χλωμό, ματωμένο έβγυγε ύψω, και κάπου-κάπου κρυόταν άπ' τά άριά σύννεφα πού πλανιόνταν στον ούρανό, σά νά μην ήθελε νά δείξει στον κόσμο την άπομινή ταραγμένη μορφή του. Αιτή γλυτρωσέ άδρόμωσα, παραμυρίζοντας τ' άγκάδια και τ' άγριόδατα πού συνέχισε στο διάδα της, και προαρούσε μουγγά, όλο προαρούσε. Δέν θα τόν άρνη έκει στη λάκκα σκατωμένου, καθώς τόν πέτασαν οι έχθροι και οι πρόδοτες, πού τόν θέσανε μαζί με τούσους άλλους. Έτσι άκαρότα κι' άναόρα.

Πέρασε τό σμυροσπύγγεμα βρασεκλιότασ το με έκούλια, σά νά ήταν νέα πού, σά νά μη την θέριζε ή πείνα την πικρή Μάνα.

Έστεκε ο Γερμανός σκοπός λίγο πιο πέρα, με τό όπλο στην πλάτη. Γύρισε, τόν ύπταξε λίγο, και βουρξοσε ένωτά στη γη, τραβώντας για τά μιάρα κορμιά πού σπαρμένα κολιταναν στη γη λίγο πιο κάτω. Έφτασε! Ψαχούλευε ένα-ένα τά κουφάρια τά κρία, πάλιζε στο κουτέλο με τά δάχτυλά της, κ' έβγυγε πάλι για νά ψαχούλευει άλλο νεκρό. Ξεπελαγασμένος ο γούρ, αίδεσο κι' καρδιά κι' όλο μπουσούλιε κι' όλο έβγυγε. Σάβουο σάθηκε! Νά τό παντελονί του. Αότος είναι! Σά-πλιανε τ' άνάσκαλο κ' είχε άνοιχτά τό μάτι. Ρίχτηκε πάνω του, χούφτωσε τό κεφάλι και τό φιλούσε, τό φιλούσε και τό κούναγε. Έπίγνη μου, έπιε πιχτιά! Γιάννη μου ήλιω. Πέρα νά φύγουμε έπ' αυτόν τόν τόπο, δέν είναι καλά έδω. Ω! δέν είναι καθόλου καλά. Πεταότηκε τό φεγγάρι και φώτισε πάλι γύρω μου, γά, χλωμά κι' άχαρα. «Σήκω, παιδί μου,

ΕΛΕΓΕΙΟ

Του Άλέκου ΦΡΑΓΚΟΥ

Θά πεθαίνουν, λοιπόν, όσοι έμεις άγαπούμε; Κι' ή καρδιά μας, άλύγιστη, ως πότε θα στέκει στού θανάτου τό άνύλιο, βαρύ άστροπελέκι; Μα για σένα, ω άντρείε των άντρείων, τί νά πούμε;

Είναι ο θρήνος βουθός και βαθειά άσ πονούμε, κι' ή ψυχή μας άμύλητο έγκώμο άν σου πλέκει, — στο δεξι τό σπαθί, στο ζερβί τό ντουφέκι — έμεις, τώρα, πώς δίχως έσένα νά ζούμε;

Στη «χαρά» σου, στη μαύρην έτούτη χαρά σου, των γονιών σου θ' άκούσεις μονάχα τούς θρήνους; μά, κι' ή Έλλάδα θωρώ την, έπρόβαλε σύννου;

ν' άναγράψει στη «Βίβλο Ηρώων» τ' όνομά σου. Δέξου έντάφια σπονδή μου τη χοή των δακρύων, κι' άλαφρό σου τό χώμα, ω άντρείε των άντρείων.

000

ΠΟΥΝΕΝΤΕΣ

Του Νίκου ΚΑΡΥΔΗ

Σε περιμέναμε νάρθεισ και λαγαριάζαμε πώς ο άνγρεσ θα μύριζε βροχή και πώς στη θάλασσα θα φύσαγε πουνέντες μεσημεριάτικα γράμματα θύγραφε ή άνάσα μας στους φίλους και οι καθρέφτες θα βλέπανε τ' άληθινό μας πρόσωπο πρώτη φορά.

Σε περιμέναμε νάρθεισ κι' άναρωτιόμαστε τί θα γινότανε τ' άστροπελέκι πού κάθε μέρα έπεφτε για μας τό πόσο θ' άλλαζε τό ριζικό μας σε πόιο θα έρχονταν ο θάνατος της κάθε νύχτας.

Σε περιμέναμε νάρθεισ κι' άγαπούσαμε αυτό τό χώμα πού τό πότισε και τό πόνεσε τ' ανθρώπινο μας κόκκινο αίμα.

000

Η ΓΙΟΡΤΗ

Του Γιώργη ΣΑΡΑΝΤΗ

Γιορτή έκανες τό θάνατο, τη δυστυχία σου δύναμη καθημερνό ψωμί σου τόν άγώνα κι' έσυρες πρώτος τό χορό στο Ζάλογγο του αιώνα τού αιώνα σου!

Τραγουδία άντάρτικα τραχειά σαν τά βουνά της χώρας σου πού φέρνουν τόμη στους δειλούς και τρώμο στους δυνάστες φουντών' ή εικόνα της Γιορτής και καταλεί τόν ύπνο τους την άρετή σου σκιάζονται πιότερο άπ' τ' άρματά σου!

Σ' όλη τη γη σκορπίζουμε τό θρύλο της ήμερας σου σουλιθά φευγάτα άπ' τις ζεστές χούφτες της 'Ιστορίας ανυήματα πού πυρπολούν, λόγοι πού ήχούν σαν άρματα θάλασσα πού παραληρεί από θυμό και δόξα!

Γιορτή έκανες τό θάνατο και τη θυσία δικαίωση κι' όσο κι' άν στο σκοτίζουμε τό Χρέος τό κατέχεις άναμαλλάρη και πικρέ και πάνω άπ' όλους τούς λαούς "Ηλιε Λαέ πού πυρπολείς, πού δίνεσαι, πού έλέγχεις!

(Στο Έγγλέζικο περιοδικό «Σημερινή Βρετανία» — τής Σεπτεμβριό-όκτωβριό — έκδόσεως του Ηerman Closson, καθηγητή της 'Ιστορίας στο Ύδριο των Βρυξέλλων. Το άνοσημοισόμο, με την πρόθεση νά άνακινήσουμε ένα σοσάρό πνευματικό πρόβλημα, ν' άνοίξουμε μιά διαφωτιστική συζήτηση. Θάχε άσφαλίσει πού άνταρέρο ν' άκούσαμε άπ' τις στήλες αυτές πώς άντιμετώπισαν κι' άντιμετωπίζουν τά πρόβλημα Σαϊεπρική μεταφραστικά και σκηνοθετικά προβλήματα, οι δικοί μας μεταφραστές και σκηνοθέτες.)

Στάθηκε για μένα εύχαρίστηση και προνόμιο νά σκηνοθετήσω στις Βρυξέλλες τό πρώτο άπ' την άπελευθέρωσή μας έργο Σαϊεπρ, τόν «Αντώνιο και η Κλεοπάτρα», ένα έργο δυνατό και δύσκολο.

Συζητώντας με φίλους "Αγγυλους πού παρακολούθησαν την παράσταση, διαπίστωσα όρισμένες διαφορές γύρω άπ' τη μέθοδο πού χρησιμοποιήσαν στο άνέσασμα του έργου. Θέλω έδω νά συζητήσω μερικά προβλήματα πού άντικρύζει ένας ήπειρωτικός σκηνοθέτης όταν άνεβάθει έργα του Γουίλιαμ Σαϊεπρ.

Η Ιστορία του Θεάτρου μάς δείχνει πώς από χρόνια τώρα στη Γαλλία θεωρείται σαν κάτι άδύνατο νά δοθεί ένα Σαϊεπρικό έργο σ' όλο τό κείμειό του.

Όπως έξέρουμε, τά περισσότερα έργα του βρέθηκαν συγκινητωμένα στα περιόδια «Πρώτα Χειρόγραφα» (First Folio), πού τυπώθηκαν 7 χρόνια ύστερα άπ' τό θάνατο του Σαϊεπρ. Είναι γνωστό τό άκόμα, ότι πολλά άπ' τά έργα του δέν τυπώθηκαν όσο ζούσε ο συγγραφέας, πώς όλα τά πρώτοτα χειρόγραφα του Σαϊεπρ γάθησαν, κι' ότι οι σύγχρονοι του ήθοποιό μεταγειρίζονταν πολύ λιότερα και άπρόσεχτα τά κείμειά του, τά στόλιζαν με δικά τους παραγεύσιμα κι' έμπνεύσεις της στιγμής. Δέν μπορούμε νάσαστε σίγουρη για την αθενικότητα του Folio ούτε πώς οι άλλες έκδόσεις της εποχής έκείνης χρησιμοποίησαν τις αθενικές λέξεις του Σαϊεπρ.

Ότε είναι άπ' την άλλη μεριά φταιξίμο του μεγάλου δραματογράφου, πού οι πρώτοι Γάλλοι μεταφραστές, στο τέλος του 16ου αιώνα, μεταχειρίστηκαν τις τραγωδίες του με μιά τέτοια παράξενη άφορησιτιά. Ο άξιόλογος Ducis (1733-1816) έναίγγραψε άπ' την άρχή όρισμένες σκηνές για χάρη του καλού γούστου και του στόλι, και έδωσε στις σαϊεπρικές τραγωδίες λύσεις γαρούμενες, σόμφωνες με την καλύτερη παρόδοση του Χόλλυγουο! Έτσι στον «Οθέλλο», ο Μαυριτανός μαθαίνει τό λάθος του, βλέπει σε ποιο δέθροιο έγκλημα τόν όδηγούσε και πέφτει στην άγκαλιά της Δυοδαμίας. Ο πατέρας στις κατευνασμένους, τούς δίνει την εύχη του κι' όλα κυλούν όμαλά και φυσικά.

Ο Ρωμαντισμός, αλλά κι' ο ένθουσιασμός πού προκάλεσαν οι παραστάσεις ενός άγγλικού θιάσου στο Παρίσι, βόλαν τέτοια σ' αυτές τις παραδίες. Η μεταφραση του Έυμωρο της Βενετίας άπ' τόν Άλφρεντ ντε Βινιό, στάθηκε πιστή στο άληθινό θέμα. Άστόσο, οι άνταρβιθικές μεταφράσεις τόν όνοσαν Σαϊεπρ πού άπό τότε κυκλοφόρησαν. Δουλεύτηκαν σχεδόν όλες από καθηγητικά και συγγραφέας. Έλαγιστες έγιναν άπ' ανθρώπους του Θεάτρο, κι' αυτό είναι κακό.

Γιατί ενώ οι σχολαστικοί δάσκαλοι ή οι γλωσσολόγοι κάνουν πιστές μεταφράσεις, οι συγγραφείς άποδίνουν συχνά τά έργα πού φιλολογικά. Οι πρώτοι προσπαθούν εύσυνείδητα νά δώσουν στενά τό πρωτότυπο, ενώ οι άλλοι παρανεύουν τις φράσεις με πλουμίδια, άγνώνοντας την ξεχωριστή άνάγκη νά είναι τό κείμειο Θεάτρο.

Ότε πρέπει νά ξεχνούμε πώς ή γαλλική γλώσσα μπορεί νά παρουσιάσει κομικές μεταφράσεις, μ' όλθθροια άποτελέσματα. Άς δούμε ένα παράδειγμα άπ' τά πολλά. Σε μιά όρισμένη σι-

ΣΑΙΕΠΗΡΙΚΑ

Του Herman CLOSSON

γμή στον Άντώνιο και στην Κλεοπάτρα, ή Βασίλισσα της Αιγύπτου πού λυπημένη κι' έξαντλημένη, λείε στον άκόλυθό της κάτι πού στα Γαλλικά μεταφράζεται λέξη με λέξη έτσι: «Έλα Χάρμιο, πάμε νά παίξουμε μπιλιάρδο». Ένας άκροατής Γάλλος δέν μπορεί παρά θά σκάσει στα γέλια, γιατί ή λέξη μπιλιάρδο, ήχητική και συγκεκριμένη, άμέσως προβάλλει μιά εικόνα από φαλάκρες κι' άνασκουμπωμένα μανίκια, κάτω από μιά πράσινη λάμπα.

Τό κοινό νοιώθει εύκολα την έλλειψη Ισορροπίας ή δυσαναλογίας άνάμεσα στο σκοπό και στα μέσα. Στο έργο πού συζητούμε ύπάρχει μία σκηνή πού δείχνει ένα κομμάτι άπ' τη μάχη στο "Ακτιον" (5), πού ο Καίσαρας υπαίρει με τόν Ταύρο, μερικούς άξίωματικούς «κι' άλλους». Κάνουν σιοπηλά τρία σμιόδια, κι' έπειτα βγαίνουν έξω. Για νά δοθεί σε μάς αυτή ή σκηνή, πρέπει νά γίνει μιά κάποια προσαρμογή της, γιατί σε μάς παρούμενες χειρονομίες μάς θυμίζουν άναπόφευκτα φασούλη.

Δέ πρέπει άκόμα νά ξεχνάμε πώς άνάμεσα στην εποχή της Έλισσαβέθ και στη δική μας, στη Γαλλία δοκιμάσαμε ένα είδος Τέχνης πού δέν έχει τό αντίστοιχό του στην Άγγλία: τό μελόδραμα, πού ξευτέλισε όλες τις άληθινές θεατρικές άξίες.

Πιστεύω με, κανένας δέν πιάνει τό ψαλίδι νά κόψει κάτι άπ' αυτά τ' άριστουργήματα δίχως τούτες βαθείες. Όστόσο νομίζω πώς κάτι περισσότερο από προσωπική προτίμηση μάς άναγκάζει νά μικραίνουμε μιά σκηνή ή ν' άφαιρούμε όρισμένες αντι-

Ο Σαϊεπρ, όπως όλοι οι Έλισσαβέθιανοί, έχει τη μανία νά ηγνάει πλατειά τό κάθε τι πού γίνεται στη σκηνή, συσσωρεύοντας τόνα ολόλο πάνω στάλο, δίχως ν' άποφύγει τούς πλατυσμούς. Ένας Γάλλος άκροατής, από φύση του εξαιρετικά έμπνός — αυτό βέβαια δέν είναι πάντα χάρισμα — άρπάξει τό νόημα με την παραμικρή νύξη, και έτσι γάνει την ύπομονή του και δυσνασχητέ με τις επαναλήψεις των συγγραφέων.

Όμως τά «κουραστικά» κομμάτια, είναι πολλές φορές αυτά πού ο Σαϊεπρ άφίνεται στη λυρική του έμπνευση, μεταφέροντάς μας στην καρδιά του ποιητικού του κόσμου. Η ποιήση του, όσο κι' άν είναι άριστούργημα, δέν είναι πάντα, όπως γίνεται με τό Ρακίνα, στενά δεμένη με τό θέμα. Ότε πάντα μεταφράζεται. Μερικά πολύτιμα πετράδια της άγγλικής ποιήσης, είναι σχεδόν άδύνατο ν' άνοδοθούν και μεταφρασμένα γάνουν τό μεγαλύτερο μέρος της άξίας τους.

Έτσι τό πρόβλημα είναι περισσότερο από άπλη προσαρμογή του Σαϊεπρικού Θεάτρου στις άπαιτήσεις της σύγχρονης Θεατρικής Τέχνης. Περιλάβαίνε μια μεταφύτωση του άγγλικού πνεύματος με τη γαλλική όρολογία. Το Καρτεσιανό όμως γολικό πνεύμα, δόσκαυμπο σ' ότι δέχεται και σ' ότι άπορρίνει, περιορίζεται μέσά σε μιά άκαμπτη μορφή ποιήσης, έτσι πού τό μήνυμα του πρωτότυπου γίνεται με μιά πληθώρα από λέξεις και γάνεται στερημένο άπ' την όμορφιά και τόν πλοότο του.

Ότε πρέπει νά ξεχνούμε πώς ή γαλλική γλώσσα μπορεί νά παρουσιάσει κομικές μεταφράσεις, μ' όλθθροια άποτελέσματα. Άς δούμε ένα παράδειγμα άπ' τά πολλά. Σε μιά όρισμένη σι-

για χάρη της παλιάς αντίληψης για τό ένιαίο στη μορφή.

Πρόβλημα δέν είναι «ή άνάμειξη του κομικού με τό τραγικό», σύμφομα με την πού άπλη φράση του Βικτώρ Ουγκώ, αλλά τό δόσιμο μιάς κομικής σκηνής πού άν και τό θέμα της είναι άγνωστο στο σύγχρονο θεατή, ώστόσο διατρέφει μιάν όλότελα δική της φρεσκάδα.

Στην άμείμητε τελευταία σκηνή του Άντωνίου και της Κλεοπάτρας, ένας χαρικός φέρνει στη Βασίλισσα μιάν έχιόνα με την όποια θ' αυτοκτονήσει. Μπροστά στην γυναίκα αυτή, πού δέν είναι πιά τό κόσμου μας, ο χαρικός ξεσπάει σε γονθρά άισχρολόγα γύρω άπ' τις συνήθειες του έρπετο, γύρω άπ' τις γυναικές και τούς κερασφόρους. Άστόσο ή σκηνή έχει τέτοια δραματική ένταση πού ο θεατής έλάγχινα προσέχει πού φλυαρία του χαρικού.

Η άναμνήση του κρατιέται άπ' τά άπόκοσμα λόγια της Κλεοπάτρας. Τα νεύρα του είναι τόσο τετωμένα πού είναι άδύνατο νά γελάσει.

Ίσως συλλογιστείτε πώς οι προφυλάξεις πού συμβουλεύω νά παίρνετε ο μεταφραστές κι' ο σκηνοθέτες δέν είναι παρά μεγάλες ύποχωρήσεις στις ίδιοστροφίες του κοινού. Δέν έχουν όμως αυτό τό νόημα. Άντίθετα πιστεύω ότι τό πρότυπο και ο χαρακτήρας του κάθε έργου έπιβάλλεται νά μένουν δίχως αλλοίωση. Είναι άπαράιτητο νά αποδείχεται όλο τό βάθος, ή ένταση, κι' ή δύναμη κάθε νοήματος. Τό κείμειο πρέπει νά προφυλάγεται από κάθε κακή έρμηνεία, αλλά κι' άπ' τις ύπερβολές της πού πιστής μετάφρασης.

Πρέπει νά ύπηρετούμε τόν Σαϊεπρ, μένοντας πιστοί στο πνεύμα του, μερικές φορές σε πείσμα της δικής του τεχνικής. Έκείνο πού μένει, ύστερα από την άναπόφευκτη προσαρμογή — δέν είναι άνάγκη νά τό πουμε — είναι ξεάσσιο, δυνατό, παρόνο. Όταν τό δώσει σωστά, πυργώνει τό άθφαρτο μεγαλειό του.

ΤΡΑΥΜΑΤΙΑΣ ΣΤ' ΑΛΒΑΝΙΚΑ ΒΟΥΝΑ

Η σημερινή Πρέβεζα, όπου νικήθηκε σε ναυμαχία στα 31 π. Χ. ο Άντώνιος από τόν Καίσαρα (σ. τ. μ.).

Η εκπαιδευτική μας σελίδα

ΟΙ ΑΔΙΟΡΙΣΤΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ

Της Ρόζας ΙΜΒΡΙΩΤΗ

Από δυο χιλιάδες τετρακόσους έπιστήμονες έχει το Κράτος αφαιρέσει το ιερότερο δικαίωμα, την εργασία. Δυο χιλιάδες τετρακόσους καθηγητές, μόλο που είναι απαραίτητοι στην Παιδεία, τους έχει καταδικάσει το Υπουργείο σε ψυχικό μαρμασμό με την εξασθελωτική άβεσβαιότητα για το σήμερα και το αύριο.

Μά οι δυο χιλιάδες τετρακόσοι αυτοί πολίτες ξόδεψαν τα όμορφότερα χρόνια της ζωής τους, έφαγαν και το κομπόδεμα του πτωχοπατέρα για να σπουδάσουν. Και δεν τόκαναν στην τύχη, το Κράτος δήλωνε και πρότρεπε την έγγραφη στις φιλοσοφικές σχολές των Πανεπιστημίων, γιατί είχε ανάγκη από διδαχτικό προσωπικό.

Κι όμως οι 2400 αδιόριστοι Καθηγητές, καταδικασμένοι σε ανέργια από το 1935, χάνουν τα παραγωγικότερα χρόνια της επαγγελματικής τους ζωής, αναγκασμένοι να ζητιανεύουν σε ιδιωτικούς οργανισμούς να τους δοθεί δουλειά. Γεμίζει πίκρα η ψυχή τους και μίσος, γιατί γίνονται θύματα άγριας εκμετάλλευσης. Γιατί δημιουργείται όλο αυτό το δράμα;

Μήπως υπάρχει υπερκορεσμός στο επάγγελμα; Μήπως η μέση παιδεία δε χρειάζεται πια άλλο διδαχτικό προσωπικό;

Νά τι λέει ο προϊστάμενος του Υπουργείου Παιδείας. Ο Υπουργός καθηγητής κ. Άμαντος λίγους μήνες πριν έλεγε: «Οι υπάρχοντες σήμερα αδιόριστοι καθηγητές δεν είναι αρκετοί διά να καλύψουν τας ανάγκες της εκπαίδευσης και πρέπει να έπισπευθί η έξοδος εκ των Πανεπιστημίων νέων εκπαιδευτικών». Ο κ. Λάιος, εκπαιδευτικός σύμβουλος, δηλώνει: «Με βάσει τους 60 μαθητές κατά τάξη η μέση εκπαίδευσις παρουσιάζει 2000 κενά εις το διδαχτικόν προσωπικόν». Κι ο τμηματάρχης της μέσης παιδείας γράφει: «Αν δεν έπισπευθί ο διορισμός καθηγητών εις μεγάλην κλίμακα δεν είναι δυνατόν να λειτουργήσ η μέση εκπαίδευσις!»

Αυτή είναι η πραγματικότητα, και το αποδειχουν ακόμα καλύτερα οι στατιστικές του Υπουργείου που έκαμε το 1941.

Στη μέση παιδεία το χρόνο αυτό είχαν έγνοασει:

μαθητές 136.000
γυμνάσια ύπηρχαν 408
καθηγητές διορισμένοι 3229
Αλλά οι 136.000 μαθητές πόσα γυμνάσια χρειάζονται και πόσους καθηγητές, ώστε να μπορείσι όχι να καλυτερέψι αλλά απλά να γίνει κανονική η μόρφωσή τους;

Αν διαιρέσομε το 136.000 με το 40 που είναι το ανώτατο όριο μαθητών για κάθε τάξη, χρειάζονται 3400 τάξεις, δηλαδή 566 γυμνάσια (κάθε γυμνάσιο έχει 6 τάξεις), και 5660 καθηγητές (δέκα το κάθε γυμνάσιο).

Ότε η σωστή αναλογία για κανονική λειτουργία της μέσης παιδείας θα ήταν:
Μαθητές 136.000
Γυμνάσια 566

Καθηγητές 5660
Έπρεπε λοιπόν το Κράτος να είχε κιάλας προσλάβει άλλους 2361 καθηγητές, δηλαδή το σύνολο των αδιόριστων.

Έτσι απλά και λογικά είναι τα πράγματα. Τι γίνεται όμως; Έξοντωτική εκμετάλλευση της εργασίας των μονίμων.

Πολλές ώρες, υπερβολικός αριθμός μαθητών (εδώ μέσα στην Αθήνα υπάρχουν τάξεις με 150 μαθητές), συνθήκες εργασίας άθυγιεινές, χρόνιος ύποσιτισμός υποσκάπτουν τη σωματική αλλά και την ψυχική άντοχη των διορισμένων.

Ένώ οι αδιόριστοι καταδικασμένοι από την Πολιτεία δέχονται όλες τις κακώσεις ψυχικές και σωματικές μιας εξασθελωμένης ζωής.

Μά τούτο το γεγονός φέρνει πίσω του κι άλλες βλάβες πολύ χειρότερες.

Η μεγάλη νοσηρότητα των μαθητών κι η άμορφωσιά, ως ένα σημείο, έχει έδρα την πηγή της. Κι η έρήμωση της φιλοσοφικής σχολής της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης όπως και της μαθηματικής εδώ έχει την αιτία της. Κανένας νέος και καμιά νέα δεν άποφασίζει πια, όσο και να έχει κλίση, να πάρει τέτοιο χαρτί που θα του εξασφαλίσει πείνα και εξασθλίωση. Τον είδαν αυτόν τον κίνδυνο οι ύπευθυνοι της Παιδείας;

Ας δούμε όμως μήπως το ζήτημα των αδιόριστων καθηγητών είναι ζήτημα οικονομικό.

Το Κράτος δεν μπορεί να προβάλλει τούτη τη δικαιολογία. Γιατί η μέση παιδεία έχει τόσο άκριθά εκπαιδευτικά τέλη, ώστε ως ένα σημείο να είναι αυτοσυντήρητη. Αλλά και κάτι άλλο δείχνει πως δεν είναι οικονομικοί οι λόγοι, ο θεσμός «των προσωρινών καθηγητών». Παίρνει το Υπουργείο Καθηγητές και τους πληρώνει όσο και τους άλλους. Όστε οι διαπαιστώνονται, και μόνο μένει το μυστήριο, γιατί άφορ ύπαρξουν άκόια οργανικές θέσεις δεν τοποθετεί, όπως είναι το δικίο, μόνιμους καθηγητές σύμφωνα με τη σειρά «υποβολής αίτησεων»;

Γιατί παίρνει απ' εδώ και από κεί στην τύχη «προσωρινούς» εκπαιδευτικούς ύστερα από διάλεγμα με κριτήρια ξένα προς το συμφέρο της Παιδείας;

Γιατί τάχα αυτή η προσωρινότητα; Νά υποθέσομε, ότι το Υπουργείο προβλέπει ελάττωση των μαθητών στη μέση παιδεία και θέλει να κρατήσει το δικαίωμα να πετάξει τους Καθηγητές, ότι ώρα θέλει στο δρόμο; όταν δεν θα τους χρειάζεται; Μά η ελάττωση του αριθμού δεν λόγους μπορεί να έχει: ή ότι θα την κάνει τέλεια άπροσπέλαστη στα παιδιά του λαού τη μέση εκπαίδευση ή ότι θα την κάνει τέλεια άχρηστη στο λαό. Όπως και να το σκεφτούμε τούτη η προσωρινότητα οδηγεί σε λογικά και κοινωνικά συμπεράσματα βαρεία για τη νουοτροπία και την όλη πολιτεία του Κράτους.

Αυτό είναι το ζήτημα των αδιόριστων καθηγητών που διακινείται σε βάρος τίμων έπιστημόνων και σε βάρος της μόρφωσης των παιδιών του λαού.

Κι άς μη νομίσει κανείς πως είναι βαρεία η κριτική μας. Η μέση Παιδεία είναι το κύριο όργανο που προτομομαίει τους πολίτες για την οικονομική και πνευματική ζωή της χώρας. Μορφώνει, κυρίως αυτή, το ανθρώπινο ύλικό που θα βάλει εις ενέργεια την παραγωγική μας μηχανή, κι άν τούτο το ύλικό είναι καλύτερο ποιοτικά, νάμαστε βέβαιοι πως ζήτημα, γραφειοκρατικό κι ο πνευματικός πολιτισμός θα είναι κακής ποιότητας κι αδύναμος ν' ανταποκριθεί στις ανάγκες της χώρας, και πολύ αναιμικός για ν' αναμετρηθεί σε ευγενική άμιλλα με την παραγωγή των άλλων Έθνών.

Το ζήτημα λοιπόν των αδιόριστων καθηγητών δεν είναι μικρό, είναι βασικό εκπαιδευτικό, μά και βαθεία κοινωνικό πρόβλημα που όσο δε λύνεται φέρνει βαρείες βλάβες.

Έχουμε μπροστά μας ένα ύπόληπτο του «Συλλόγου των Αδιόριστων Καθηγητών», που

προσθέτει μέσα στα τόσα ένα ακόμα σπουδαίο έπιχείρημα. Μιλεί για το χάος που δημιούργησε ο πόλεμος κι η Κατάχτηση πέντε χρόνια τώρα στη μόρφωση των παιδιών. Οι μαθητές πέρσαν δυο και τρεις τάξεις χωρίς ν' άκούσουν παρά λίγα μαθήματα. Τούτη η κατάσταση δημιούργησε άξεπέραστα έμπόδια για την όμαλη και σωστή μόρφωση. Η όλη κάθε τάξη προϋποθέτει τη γνώση της ύλης όλων των προηγούμενων. Και τώρα μ' άπογύωση βλέπουν οι Καθηγητές, ότι άν δεν ανατρέξουν και δε δώσουν γνώσεις δυο και τριών προηγούμενων τάξεων χτίζουν στην άμμο. Ένώ τα παιδιά φτάνουν σε μίαν άποθάρρυνση και παραίτηση από κάθε προσπάθεια. Είναι συνηθισμένη η ψυχολογία των παιδιών σήμερα: «δεν τα καταφέρνω», ή «δεν είμαι πια για το σχολείο».

Αυτή η έπικίνδυνη κατάσταση πρέπει να διορθωθεί, και διορθώνεται μόνο όταν κάθε τάξη δεν έχει περισσότερους από 40 μαθητές. Έτσι θα γίνει δυνατή η καθημερινή συστηματική παρακολούθηση των παιδιών κι η θεραπεία του κακού. Αλλιώς, άς το πάρουμε άπόφαση, νέο κύμα άμορφωσιάς θα πνίξει τη δημόσια ζωή μας. Το ύπόληπτο των Αδιόριστων Καθηγητών, που — άς το σημειώσομε κι αυτό στο ένεργητικό τους — πίο πολύ μιλεί και πονεί για τη μόρφωση του λαού παρά για τα προσωπικά τους ζήτηματα, γράφει έπιγραμματικά: «Το έλεύθερο Έλληνικό Κράτος έχει προς τούτους καθηκόν άπάναντί του Έλληνικό λαό, όστις εκτός των άλλων θυσιών διά την άνάκτησιν της έθνικής του έλευθερίας προσέφερε την θυσία της άμορφωσιάς των τέκνων του επί μίαν πενταετία, να λάβη μέτρα διά να μη διακωλυθί το κακόν τούτο».

Τι χρειάζεται λοιπόν να γίνει για να λήξει τούτη η άδικία; α) Ν' αύξησει τις οργανικές θέσεις το Υπουργείο Παιδείας με βάση τους 40 μαθητές κατά τάξη και να συμπληρώσει άμέσως τα κενά.

β) Νά πάψει ο περίεργος θεσμός των «προσωρινών καθηγητών» και ν' άρχίσουν οι όμαλοί διορισμοί μονίμων από τον πίνακα σειράς αίτησεων.

γ) Οι διορισθέντες επί κατοχής να ξαναγυρισουν βέβαια στις θέσεις τους, όμως είναι ζήτημα ήθικής τάξης να τοποθετηθούν σύμφωνα με τη σειρά που πίνακα και μ' όλες τις διατυπώσεις που όρίζει ο νόμος για τους νεοδιορισμένους.

δ) Νά θεωρηθεί συντάξιμος ο χρόνος που χάνουν οι αδιόριστοι Καθηγητές περιμένοντας σειρά διορισμού.

Βέβαια όλα αυτά άπαιτούν δαπάνες. Μά η δαπάνη δε φαίνεται να περνάει τα 200 εκατομ. το χρόνο, δαπάνη ηδωμική συγκριτικά με τους ύπερογκούς προϋπολογισμούς άλλων Υπουργείων. Και ηδωμική άπέναντι στην τεράστια σημάσια που έχει η μέση παιδεία για την άνώψωση του τεχνικού και πνευματικού πολιτισμού της χώρας.

Η ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝΓΚΡΑΝΤ

Του προέδρου των Σοβιετικών συγγραφέων
Νικολάι ΤΙΧΟΝΩΦ

10.—

Το χιόνι κουκουλώνει τις στέγες και σκεπάζει τους δρόμους. Οι πάγοι που παράσερνε ο Νέβθας έπηξαν: θάλεγε κανείς πως σπιθίσει σαν ένα γκρίζο κάμπο σκεπασμένο με λείπια. Ο δρόμος είναι πια κλειστός στα ρυμουλκά και στα καράβια.

Τα δέντρα μοιάζουν σά νάχουν σχεδιαστεί με σινική μελάνη. Είναι ο χειμώνας. Ο δεύτερος με άποκλεισμό. Μικρά έλκθρα φορτωμένα με ξύλα γλυστράνε μέσα στους δρόμους, όπου κάθε πρωί γυναίκες, κουκουλωμένες στα σάλια τους, ξεκαθαρίζουν το χιόνι. Η παγωνιά έφικαξε στα τζάμια τα παράξενα άραβουργημάτια της. Κάποτε περνάει ένας ξεστός άγέρας και τότες πάνω στα πεζοδρόμια μια γλυστερή λάσπη ζυμώνεται κάτω απ' τ' πόδια.

Κάπου — κάπου ο πάγος του ποταμιού σκάζει και μέσα σ' αυτές τις σχισμάδες το νερό που λάμπει κάνει μολυβένιες ανταύγειες.

Παραξενεύεται κανείς βλέποντας αυτά τα παράθρα άνοιχτά. Οι σπιτονοικοκύρηδες έγκαταστάθηκαν μόνιμα μέσ' τα έργοστάσια κ' έχουν βδομάδες τώρα νάρθουν. Τα έρείπια, που άλλοτε τραβούσαν τα βλήματα, δεν τα προσέχουν πια οι διαβάτες.

Το Λένινγκραντ είναι πάντα σκουτουφλασμένο το Νοέμβρη. Μέρος σκουθραπές. Πριν τόν πόλεμο οι φωτοπλημμυρισμένες βιτρίνες, στα πολύχρωμα φώτα που έλαμπαν στα παραθύρια, τ' όχλοβουητό κ' η ταραχή του δρόμου, το κουδουνοσμά των τράμ, τα κλάσων των αυτοκινήτων, έκαναν λιγώτερο αίσθητό το έσφικτό πέμπιο του σούρουπου. Μά σήμερα τά καταγιασμένα και παγερά βρόδρα είναι τρομερά έκφραστικά.

Αν μέρα με τη μέρα έγραφε κανείς τα χρονικά της πόλης, θάβρισκε ίσως πός ο Νοέμβρης δεν ξεχωρίζει πού απ' τόν Οχτώβρη, πός το ίδιο φθινόπωρο άκολουθεί έν' άπαράλλαχτο καλοκαίρι και πός ο πόλεμος δεν πρόστισε τίποτα ξεχωριστές τραγικές νότες. Κι' όμως, τίποτα δεν είναι λιγώτερο άληθινό.

Όπως στο μέτωπο ο άπλος φαντάρος γίνετ' ένας βετεράνος και περήφανος για τα τραυμάτά του, για τις λαβωματίες του κι' ακόμα για τ' άντραγαθήματα των συντρόφων του, συνηθεί στην τραχεία ζωή της εκστρατείας, έτσι κ' οι Λένινγκραντινοί έξοικειώθηκαν στην θαυμάσια καθημερινή τους προσπάθεια. Έδω η ύπαρξη του καθενός αλλάζει με χιλίους τρόπους ως τα άκρα. Μύριες άναμνήσεις θάνατι μάς μαζεμένες πάνω στο γραφείο του ιστορικού και τότε θα μούθουσε όλη τη μεγαλοπρέπεια που κλείνεται μέσα σ' αυτές τις ταπεινές βιογραφίες.

Τόν πρώτο χειμώνα του πολέμου μά άμοιβαία ψυχική γνωση μά άθισε μέσ' στα σκοτάδια και το κρύο. Κ' είναι πάντα ζωντανή.

Στά τράμ, τις ώρες της κοσμοπλημμύρας, στραμωχονται ο ένας πάνω στον άλλο. Μά δεν άκούεις μήτε φωνές, μήτε ύστερικά ξεφωνιάματα, μήτε βροσιές. Τα νεύρα είναι τεντωμένα. Καθένας κρατιέται με τ' άχέρια του. Δέ βλοεύονται άναπαυτικά μά τί να γίνει; Νά ποδαροδρομήσουν; Όπως τόν περασμένο χειμώνα; Όπομένουν. Μάς τριγυρίζει ο πόλεμος, μάς σφιχτοζώνει η πολιορκία. Πρέπει να μάθουμε να κωνοσούμε πολίτες! Κι' αυτοί το νοιάθουν. Η πολιτική τους συνείδηση ύψώθηκε. Καθημερινά άναμύμων φαντάρους και διοικητές που φτάνουν απ' το μέτωπο, συγγενείς και φίλους, και μοιάζουν όλοι σαν μία μεγάλη οικογένεια.

Μαθαίνουμε μία μέρα την παλληκαριά και τη ήθος κάποιου δικού μας και τότε μία θουρωδής χαρά πλημμυρίζει τόν καθένα. Η έργεται ένας νά σου φέρον το μαντάτο πως κάποιος σκοτώθηκε κι τόν περνάν στο διπλανό διαμάτιο απ' το φόβο μήπως οι άλλοι δούν τα μάτια σου που συγγενάζουν από τ' ά δάκρυα...

Το κολλεχτιβιστικό πνεύμα που ίδιαιτερα έκδηλώνεται στους Λένινγκραντινούς καθημερινά σφουρηλάει τους δεσμούς τους. Πολύ πριν τις 7 του Νοέμβρη ένωθηκαν πια να ζυγώνη η μεγάλη γιορτή. Ήσαν πλημμυρισμένοι από χαρά σαν σου λέγαν: «Στην πόλη μας γεννήθηκε η Οχτώβριανη Έπανάσταση. Όλακρη η χώρα θυμάται σήμερα το Λένινγκραντ. Είλν' άδύνατο να μη το φέρνουν στο νου τους!» Οι γέροι έργατες που πήραν μέρος στην έπανάσταση, έφικαζαν μονάδες σαν ζωντανά μαρτυρικά των γεγονότων που ξετυλίχτηκαν εδώ κ' είκοσι πέντε χρόνια. Μία καινούργια δύναμη έπερβαίει απ' αυτές τις άναμνήσεις που άναδυσαν παντού. Τι περφήνια κρύβεται σ' αυτές τις λέξεις: «Θυμάμαι πως πήραμε τα χειμερινά Άνάκτορα. Έγώ που σάς μιλώ είδα με τ' άχέρια μου τόν Λένιν. Κράτησε βάρδια στο Σουλόν... Έμεις είμαστε που άρχισαμε... Νά εδώ σ' αυτούς τους δρόμους!»

Όταν άκουσες σ' αυτά τα χρόνια της πόλης, θάβρισκε ίσως πός ο Νοέμβρης δεν ξεχωρίζει πού απ' τόν Οχτώβρη, πός το ίδιο φθινόπωρο άκολουθεί έν' άπαράλλαχτο καλοκαίρι και πός ο πόλεμος δεν πρόστισε τίποτα ξεχωριστές τραγικές νότες. Κι' όμως, τίποτα δεν είναι λιγώτερο άληθινό.

Όπως στο μέτωπο ο άπλος φαντάρος γίνετ' ένας βετεράνος και περήφανος για τα τραυμάτά του, για τις λαβωματίες του κι' ακόμα για τ' άντραγαθήματα των συντρόφων του, συνηθεί στην τραχεία ζωή της εκστρατείας, έτσι κ' οι Λένινγκραντινοί έξοικειώθηκαν στην θαυμάσια καθημερινή τους προσπάθεια. Έδω η ύπαρξη του καθενός αλλάζει με χιλίους τρόπους ως τα άκρα. Μύριες άναμνήσεις θάνατι μάς μαζεμένες πάνω στο γραφείο του ιστορικού και τότε θα μούθουσε όλη τη μεγαλοπρέπεια που κλείνεται μέσα σ' αυτές τις ταπεινές βιογραφίες.

Τόν πρώτο χειμώνα του πολέμου μά άμοιβαία ψυχική γνωση μά άθισε μέσ' στα σκοτάδια και το κρύο. Κ' είναι πάντα ζωντανή.

Στά τράμ, τις ώρες της κοσμοπλημμύρας, στραμωχονται ο ένας πάνω στον άλλο. Μά δεν άκούεις μήτε φωνές, μήτε ύστερικά ξεφωνιάματα, μήτε βροσιές. Τα νεύρα είναι τεντωμένα. Καθένας κρατιέται με τ' άχέρια του. Δέ βλοεύονται άναπαυτικά μά τί να γίνει; Νά ποδαροδρομήσουν; Όπως τόν περασμένο χειμώνα; Όπομένουν. Μάς τριγυρίζει ο πόλεμος, μάς σφιχτοζώνει η πολιορκία. Πρέπει να μάθουμε να κωνοσούμε πολίτες! Κι' αυτοί το νοιάθουν. Η πολιτική τους συνείδηση ύψώθηκε. Καθημερινά άναμύμων φαντάρους και διοικητές που φτάνουν απ' το μέτωπο, συγγενείς και φίλους, και μοιάζουν όλοι σαν μία μεγάλη οικογένεια.

Μαθαίνουμε μία μέρα την παλληκαριά και τη ήθος κάποιου δικού μας και τότε μία θουρωδής χαρά πλημμυρίζει τόν καθένα. Η έργεται ένας νά σου φέρον το μαντάτο πως κάποιος σκοτώθηκε κι τόν περνάν στο διπλανό διαμάτιο απ' το φόβο μήπως οι άλλοι δούν τα μάτια σου που συγγενάζουν από τ' ά δάκρυα...

Όταν άκουσες σ' αυτά τα χρόνια της πόλης, θάβρισκε ίσως πός ο Νοέμβρης δεν ξεχωρίζει πού απ' τόν Οχτώβρη, πός το ίδιο φθινόπωρο άκολουθεί έν' άπαράλλαχτο καλοκαίρι και πός ο πόλεμος δεν πρόστισε τίποτα ξεχωριστές τραγικές νότες. Κι' όμως, τίποτα δεν είναι λιγώτερο άληθινό.

Όπως στο μέτωπο ο άπλος φαντάρος γίνετ' ένας βετεράνος και περήφανος για τα τραυμάτά του, για τις λαβωματίες του κι' ακόμα για τ' άντραγαθήματα των συντρόφων του, συνηθεί στην τραχεία ζωή της εκστρατείας, έτσι κ' οι Λένινγκραντινοί έξοικειώθηκαν στην θαυμάσια καθημερινή τους προσπάθεια. Έδω η ύπαρξη του καθενός αλλάζει με χιλίους τρόπους ως τα άκρα. Μύριες άναμνήσεις θάνατι μάς μαζεμένες πάνω στο γραφείο του ιστορικού και τότε θα μούθουσε όλη τη μεγαλοπρέπεια που κλείνεται μέσα σ' αυτές τις ταπεινές βιογραφίες.

Τόν πρώτο χειμώνα του πολέμου μά άμοιβαία ψυχική γνωση μά άθισε μέσ' στα σκοτάδια και το κρύο. Κ' είναι πάντα ζωντανή.

Με στολές παλιωμένες, με χλαίνες τριμένες, μ' άρθύλες χαλασμένες: αυτοί είναι πραγματικοί στρατιώτες, στρατιώτες του μετώπου, που περνανε.

Ο πόλεμος είναι από δω και μπρός ο ρυθμός της πόλης. Στο νου σου έρχεται η περασμένη χρονιά: Μέσ' στη λύσσα του, ο Γερμανός, τραβάει δίχως άμφοβία ζανά την παραμονή της έπαιτείου, να βομβαρδίσει την πόλη. Πραγματικά, οι άεροπορικές έπιθέσεις ξανάρχισαν: βουητά και σφουρίσματα τόσο γνωστά, μπόμπες που πέφτουν πάνω στα σπίτια, στα έρημα τεραίν η στα νερά. Οι πειρατές του άέρα δε ζήτηνε όρισμένους στόχους: Βιάζονται. Οι δικίοι μας ξεκαθαρίζουν τά πάντα μ' ένα ύφος σκυθροσπό, περιορίζουν τις ζημιές, καταπιάνονται με το κάθε τί, σιωπηλοί κ' έπιμονοί, σαν μία σωστή κωμυμοκοπία. Τα νοσοκομεία μετράνε πίο πολλούς τραυματίες, οι παιδικίοι σταθμοί πίο πολλά όφρανα. Και στο γιοφύρι του Άντισκόβ το κιγκλιδωμά άναποδογυριστήκε, κουλουριασθήκε και πάνω του σωριασθηκαν καινούργια έρείπια. Αυτό είναι όλο. Μά δεν τρομάζει πια κανένα. Το πήραν άπόφαση. Η γιορτή δεν είναι μόνο μία γιορτή, μά και μία έκπληξη ακόμα: Φως πλημμυρίζει τά σπίτια. Τις δυο τούτες μέρες το ήλεκτρικό φωτίζει τά ταπεινά τραπέζια που γύρωθι τους μαζεύτηκαν για νά γιορτάσουν τις 7 του Νοέμβρη.

Ακουσά το λόγο του Στάλιν. Μά τί διαφορά απ' τόν περασμένο χρόνο! Τότε οι στιγμές ήταν κρίσιμες. Ο έχθρος βρισκόταν στο κατάφωλο της Μόσχας. Και μέσ' στις εναγώνιες καρδιές αυτών των ανθρώπων, που είχαν τόσο ύποφρονη, οι λόγοι του άρχηγού γύνανε παρηγορία, δύναμια και κουράγιο. Τώρα άκουσαν κ' έπαλλαν σύγκορμοι από άνομοσησια και σιγουριά για τη νίκη. Το άήτητο του έχθρου: Ένας θρόλος που από καιρό διαλύθηκε απ' τα ίδια τα γεγονότα. Κι' ο χειμώνας δεν ήταν πίο τρομερός απ' το άγνωστο. Δεν ύπήρχαν πια δυσκολίες που να μην μπορούσαν να ξεπερασούν. Όχι πια άγωνία, όχι πια προσδοκία έκνευριστική. «Θάγουμε και στη γειτονία μας πανηγύρι!» έπτε ο Στάλιν. Κι' ο καθένας σαν ήχώ ξαναλέει: «Ναι, θάγουμε και στη γειτονία μας πανηγύρι!»

Τα πάντα σηματοσολίστηκαν. Τα θέατρα κ' οι κινηματογράφοι ήταν κατάμεστοι. Και να έξερεις πόσα λίγα χιλιάμετρα πίο κάτω, φωλιασμένοι σ' άμπρια και τά μπλοκχάους, οι Γερμανοί άναδυσουν έρευνητικά μέσ' στις καταχνιές, πίο σωσθι τους άπλωθών η άπρόσιτη πόλη, που οι κάτοικοι της πηγάνουν στο θέατρο, έπερναν το τράμ άλλο για το γραφείο, άλλοι για τη φάμπρικα κι' ακόμα άναλλάσαν έπισκέψεις. Οι όδιστες έσκαζαν μέσ' στη νύχτα. Είναι στον άλλο δρόμο, έλεγε ήρεμα η σπιτονοικοκύρα στους φιλοξενούμενους της κ' η στασιασμένη κουβέντα ξεακολουθούσε.

Σ' αυτό το βήμα, όπως πριν 25 χρόνια ο Λένιν άνάγγελε στη

Ρωσία τη χαραυγή μιας καινούργιας εποχής, ο σύντροφος Ζνάνωφ που διευθύνει την άμυνα του Λένινγκραντ, ανέθηκε μέσα σε άτέλειωτες έπευφημίες.

Ξανά έπτε αυτό που κάποτε είχε διακηρύξει, σ' αυτή την ιστορική αθήσσα, με τις πελώριες κολώνες που κολυμπούνε μέσα σε φωτόκωματα, σ' αυτή τη σάλλα που είχαν συγκεντρωθεί οι άντιπρόσωποι της πόλης, του στρατού και του στόλου. Κι' αυτοί οι λόγοι και σ' αυτό το ντεκόρ, χαράχτηκαν για πάντα στις μνήμες, άγγιξαν ως τ' ά πίο μύχια της ύπαρξης, συγκίνησαν κ' έφεραν δάκρυα.

Α πόσο όμορφα ήταν, βγαίνοντας από κεί, να βρουν την πόλη ν' αστράφει μέσα σε μύρια φώτα, το γιορτερό πληθος, τους χορούς στις δημόσιες πλατείες, τη χαρά να ξεσπάει σε κάθε βήμα! Αλλά βυθίζονταν μέσ' στα σκοτάδια για να ξαναγυρισουν στο πόστο της μάχης: στο σπτι όπου τους περίμενε η σειρά της βάρδιας τους, η καλύτερα στο έργοστάσιο όπου η δουλειά βιάζόταν. Καθόλου περίσσια χαρά, μά παντού μία ήρεμη σιγουριά: οι άνθρωποι πιστεύαν στο μέλλον, είχαν έμπιστοσύνη στη δύναμη τους, στο κόμμα τους και στο λαό τους κ' ήταν σιγουροί για τη νίκη, γιατί το αντίθετο ήταν άδύνατο.

Παντού συγκεντρώσεις, συναναστροφές, άναμνήσεις που ζυπνάνε. Και μπροστά στους νέους στρατιώτες περθραν από τις πιο μακρινές έπαρχίες της χώρας, ύφανόνταν το καθάριο δράμα του παρελθόντος, για κάθε τί που είχε αλλάξει όψη, είχε άναδημιουργηθεί. Ο Όχτώβρης! «Θά ύπερασπισόμμε τις καταχτήσεις μας ως το θάνατο!» ξαναέλεγαν οι άποσταλμένοι απ' το μέτωπο, που μιλούσαν μόνο τους, για τη ζωή τους και για τους άγώνες της. Μία περίπλοκη ρώτησε μίαν δμάδα από φαντάρους, που σκεκόταν καταμεσής στην πλατεία, μπρός σ' άναχτορα.

— Δεν είμαστε από δω έμεις. Άέξιζε πίο να δει κανείς που έγινε η επανάσταση! Ύπερασπισόμμε μία πόλη που δεν έχουμε ξαναδεί. Είναι η πρώτη φορά που βρισκόμαστ' εδώ.

— Ω τότε, είναι διαφορετικό! Κοιτάτε, παιδιά, κοιτάτε την καλά νια να τη θυμάστε σ' όλη σας τη ζωή, έπτε ο άρχηγός της περιπόλου.

Αυτές δά τις μέρες παράδωσαν τη σημάια της Φρουράς σε μία μεραρχία που είχε στεφανωθεί με πολλά δόξα. Οι φαντάροι είχαν τόνα γόνάτο άκουμπισμένο στη γης. Ο σύντροφος Ζνάνωφ πήρε το λόγο. Μίλησε μέσα σε μίαν έπίσημη σιωπή. Τ' άπιασεροπορικό κανόνα είχαν πάψει άφορ έμακρυναν τά έχτρικά άεροπλάνα. Ο σύντροφος Ζνάνωφ μίλησε για το στρατιώτη της Φρουράς, για τ' ά προσόντα του, για τ' ά καθήκοντα, που του ταπεινά, για την τιμή να βαδίσει πρώτος στη φωτιά της μάχης.

Μετάφρ.: ΑΛΕΞΗ ΤΟΜΠΡΟΥ
ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ: Η συνέχεια

Κριτική

ΘΕΑΤΡΟ

Σαξίπτη: «Τρικυμία».

Θάλασσα «Αυλαία».

Ένας καινούργιος καλλιτεχνικός οργανισμός, η «Αυλαία», η επικεφαλής το συνθέτη Γάβριελ Μουσιώδη, άρχισε την περιαιμένη βιομάζα της παραστάσης του στο θέατρο «Ρέξ» με την «Τρικυμία» του Σαξίπτη. Προκειται για ένα συγκρότημα, που σύμφωνα με τις προγραμματικές επαγγελίες των ιδρυτών του φιλοδοξεί να λειτουργήσει ως θεατρική τέχνη από τα περιοριστικά δεσμά της ακαδημαϊκής παράδοσης και να επιδιώξει κυρίαρχο πάνω στη σκηνη τον άβολο ποιητικό λόγο. Για το σκοπόν αυτό η «Αυλαία» θα κάνει διάφορες αναζητήσεις στον τομέα της τεχνικής και της ερμηνείας οδηγημένη από ανάλογες προσαρμογές που έγιναν στην Ευρώπη και στην Αμερική όπου συγχρονιστικά και σκηνοθέτες αντιμετώπιζαν πρόβλημα την ανάγκη της ανανέωσης των εκφραστικών μέσων του θεάτρου και του σταθερού διαχωρισμού του από τον κινηματογράφο, μία κι ο τελευταίος αυτός έδωσε στο μεγάλο κοινό μία μοίραση άδηλη προς νέους προσανατολισμούς.

Το «κείμενο» της «Αυλαίας», γιατί σαν τέτοιο εμφανίζεται, είναι άδουτο να μη συγκινηθεί 'αυτά τους ανθρώπους του θεάτρου. Άσχετα από τα τελευταία χρόνια και στην Ελλάδα η θεατρική τέχνη απ' άφορη την επιβολή του θεατρικού παραγοντα σαν ανεξάρτητου από την καλλιτεχνική ποιότητα της στοιχείου επιτυχίας μιας παράστασης. Και ποιος έγινε λόγος, και μάλιστα στις σελίδες των «Ελεύθερων Γραμμάτων», για την ανάγκη μιας αποσυμφόρησης του μηχανισμού εκτελεστικού και του σκηνοθέτη όγκου του θέατρος σε δεύτερο μοίρα το ποιητικό κείμενο και τους ερμηνευτές του. 'Ισχύει το κείμενο, όταν γίνεται από άπλη μμητική τάση και που έφατε τις βιολίς, όταν με άλλα λόγια δεν είναι μία άναγκα σύμβαση των αντικειμενικών συνθηκών της δικής μας πραγματικότητας, έτσι που η ίδια διαφορά ή άποψη θεάτρου, μας παράδοση, ή έθνική δραματική παραγωγή μας και οι πιθανότητες της εξέλιξης της, πρέπει να μας γεννά πολλές αμφιβολίες. Γιατί η κρίση του θεάτρου στην Ελλάδα δεν είναι κρίση αντικειμενική, γιατί να μπορεί να λυθεί από μόνη την άλλαξη της ταχικής και των μεθόδων της. Είναι κρίση βαθύτατα υποκειμενική, πνευματική και η λύση της πρέπει να αντιμετωπίζεται μέσα στα πλαίσια του νεοελληνικού πολιτισμού, έτσι που διαμορφώνεται κάτω απ' την επίδραση των κοινωνικοπολιτικών ρευμάτων της ιστορικής και κρίσιμης άρας που ζούμε.

Έτσι λοιπόν που εμφανίζεται το κείμενο της «Αυλαίας» δεν είναι τον άδικό και γενικότερο χαρακτήρα μιας ιστορικής αναγκασίας αναμορφωτικής προσαρμογής. Φέρνει έκόλλη το χαρακτήρα μιας άποψης και προσωπικής προτίμησης σε τούτη η σε κείνη τη σκηνοθετική μέθοδο και την κατοχυρώνει μ' αυτό στο κερφάλιο των περιαιρήσεων, των πολλών και άπλοσ φωνών που γίνονται και θα γίνονται στην περιοχή της σκηνοτικής ερμηνείας. Με την κατάργηση του διακόσμου και των κοστούμιών, με την πληθωρικότερη χρησιμοποίηση των ροιζιτικών έντυπων, με τη σχηματισμένη της κίνησης και του λόγου κέντρο, βέβαια, μιν άναζητηση, άποσο δεν προφέρουμε κανένα άποψη, κτ' λίσω στο γενικότερο θεατρικό πρόβλημα. Το άν ο πρόβλημα σε μία παράσταση της «Τρικυμίας» του Σαξίπτη εμφανίζεται με όφρα και ο Άρσιελ με πατίνα, αυτό δε θεατώνει την ποιητική στάση της όπορικής τέχνης μας και πολύ περισσότερο δεν άρει την κρίση που περνάει γενικά το θεάτρο. Μονάχα σαν τέτοιο κείμενο λοιπόν μας συγκινηθεί και τραβήξει την προσοχή μας το κείμενο της «Αυλαίας». Σε μία προσφορά στη γενικότερη πολιτιστική προσαρμογή μας να στρέψουμε τον πνευματικό πολιτισμό μας σε στέρεα έθνικα και λαϊκά θεμέλια.

Από την άποψη αυτή η παράσταση της «Τρικυμίας» έδειξε άλλωθ δειλά και έτολμα έναν πειραματισμό για την άπλοσση και τη συνθετικότερη σχηματισμένη των εκφραστικών τρόπων της όπορικής και σκηνοτικής γενικότερα τέχνης. Και έδει δειλά και άτολμα, έπειθ όστι να επιχείρησης ο σκηνοθέτης δεν το πραγματοποιήσει άσ την έσχατη συνέπεια του. Οί άποψη από τη μέση και πάνω βουρνοσμένη κοστούμια θεατρικά κι από τη μέση και κάτω όμοιομορφες φόρμες και λατινικήνα παπούσια. 'Αλλά κι αυτό άχι κατά κανόνα. Οί γυναίκες αντίθετα είταν ντυμένες σύμφωνα με την παράδοση και είδικά ο Άρσιελ σχεδόν γυμνός με φερρά στις πλάτες και στα πόδια. Μ' αυτόν τον τρόπο ο σκηνοθέτης άσ να μολογούσε ή πως τά καθιερωμένα κοστούμια είναι άπαραίτητα για τη δημιουργία μιας άρισμένης όπτικής έντύωσης ή και το άλλο: πως τά κοστούμια δε δεσμεύουν άνεσπρόβητα την κίνηση του όπορική, καθότι άνε τις άσπινές άσπινές έμειναν. Η ίδια μέση λίσω δόθηκε και στο σκηνοτικό διάκοσμο, που τον έδικρνε μία θε-

ματή άφαιρηση, κάποτε μέλματα κ' ένας όμοσ ρεαλισμός. Η ίδια τέλος μέση λίσω δόθηκε και στην έρμηνεία του ποιητικού λόγου. Το μόνο ιδιαίτερα αξιοσημείωτο σημείο της παράστασης είναι η κίνηση κι ο πραγματικά γοργότατος ρυθμός της. Όμως ό επί μέρος προσαρμογής της σκηνοθέτης να περπάτη τη μία ή την άλλη λέξιολογία ζημιώσανε φανερά το σύνολο. Η παράσταση δεν είχε άπμορφή, δεν είχε όμαδικό παλμό, δεν έβασε την ποιητική μαγεία της όπερικής αυτής σαιχητρικής δημιουργίας, δε μετέβαρε το θεατή ανάμεσα όνειρου και πραγματικότητας, φαντασίωσης και ζωής.

Εξάλλου ό έρμηνευτές, νέοι το περισσότερο, δεν τά καταφέρναν να μεταμορφώσουν δημιουργικά το ρόλο τους. Έξαιρέση άποτέλεσμα ό Κατάραχ, σαν Πρόσπερος και ό νεαρός 'Ηλιόπουλος στο ρόλο του μεθόστακα του Στέφανου. Οί άλλοι ή καταβάλλανε φιλικές προσαρμογές (Μπιναρής, Δέμου) ή έδωσαν μιν άπόσχεση για το μέλλον (Τζιάνης, Σοφοκλέους) ή άποτύχησαν. Η πιο χτυπητή άποτύχη είναι του Χατζήκοου στο ρόλο του Άρσιελ. Τόν έδωσε έκτετατά και χωρίς βαθύτερη κατάνοηση. 'Οπόσο το λάθος είτανε βασικό λάθος διανομής, όπως λάθος διανομής είναι και η έμφάνιση της Θάλασσας Κουρή, μιας αδιόλοχης και πληθωρικής συμπαρέτα, στο ρόλο της χειρουργικής Μιράντας.

'Οπόσο σαν πρώτη προσαρμογή η παράσταση της «Τρικυμίας» έχει κάθε δικαίωμα πάνω στην προσοχή και στη σπαργή του κοινού και της κριτικής. Το κοινόν μέλλον ή άποδείξει άν η «Αυλαία» πιστεύει ελκίρνια στις επαγγελίες της κι άν ό προσαρμογές της άποδέχονται στην έξυμνηρήση της θεατρικής τέχνης κι όχι τών συμπεριφορών της εναντίον της ή χρηματοδοτεί και τη στεγνάει. Προσπατεί εύκομα ή άποδείξει το πρώτο.

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

ΒΙΒΛΙΟ

Λεωτέρη Ξανθού: «'Οπλίτης Φραντζής Γεώργιος», πρόξες.

Ο 'Ελληνο-ιταλικός πόλεμος, ανάλογα με την τερστία για το έθνος μας σημασία του, δεν έχει έμπάσει ως τώρα, κριση βαθύτατα υποκειμενική, πνευματική και η λύση της πρέπει να αντιμετωπίζεται μέσα στα πλαίσια του νεοελληνικού πολιτισμού, έτσι που διαμορφώνεται κάτω απ' την επίδραση των κοινωνικοπολιτικών ρευμάτων της ιστορικής και κρίσιμης άρας που ζούμε.

Έτσι λοιπόν που εμφανίζεται το κείμενο της «Αυλαίας» δεν είναι τον άδικό και γενικότερο χαρακτήρα μιας ιστορικής αναγκασίας αναμορφωτικής προσαρμογής. Φέρνει έκόλλη το χαρακτήρα μιας άποψης και προσωπικής προτίμησης σε τούτη η σε κείνη τη σκηνοθετική μέθοδο και την κατοχυρώνει μ' αυτό στο κερφάλιο των περιαιρήσεων, των πολλών και άπλοσ φωνών που γίνονται και θα γίνονται στην περιοχή της σκηνοτικής ερμηνείας. Με την κατάργηση του διακόσμου και των κοστούμιών, με την πληθωρικότερη χρησιμοποίηση των ροιζιτικών έντυπων, με τη σχηματισμένη της κίνησης και του λόγου κέντρο, βέβαια, μιν άναζητηση, άποσο δεν προφέρουμε κανένα άποψη, κτ' λίσω στο γενικότερο θεατρικό πρόβλημα. Το άν ο πρόβλημα σε μία παράσταση της «Τρικυμίας» του Σαξίπτη εμφανίζεται με όφρα και ο Άρσιελ με πατίνα, αυτό δε θεατώνει την ποιητική στάση της όπορικής τέχνης μας και πολύ περισσότερο δεν άρει την κρίση που περνάει γενικά το θεάτρο. Μονάχα σαν τέτοιο κείμενο λοιπόν μας συγκινηθεί και τραβήξει την προσοχή μας το κείμενο της «Αυλαίας». Σε μία προσφορά στη γενικότερη πολιτιστική προσαρμογή μας να στρέψουμε τον πνευματικό πολιτισμό μας σε στέρεα έθνικα και λαϊκά θεμέλια.

Από την άποψη αυτή η παράσταση της «Τρικυμίας» έδειξε άλλωθ δειλά και έτολμα έναν πειραματισμό για την άπλοσση και τη συνθετικότερη σχηματισμένη των εκφραστικών τρόπων της όπορικής και σκηνοτικής γενικότερα τέχνης. Και έδει δειλά και άτολμα, έπειθ όστι να επιχείρησης ο σκηνοθέτης δεν το πραγματοποιήσει άσ την έσχατη συνέπεια του. Οί άποψη από τη μέση και πάνω βουρνοσμένη κοστούμια θεατρικά κι από τη μέση και κάτω όμοιομορφες φόρμες και λατινικήνα παπούσια. 'Αλλά κι αυτό άχι κατά κανόνα. Οί γυναίκες αντίθετα είταν ντυμένες σύμφωνα με την παράδοση και είδικά ο Άρσιελ σχεδόν γυμνός με φερρά στις πλάτες και στα πόδια. Μ' αυτόν τον τρόπο ο σκηνοθέτης άσ να μολογούσε ή πως τά καθιερωμένα κοστούμια είναι άπαραίτητα για τη δημιουργία μιας άρισμένης όπτικής έντύωσης ή και το άλλο: πως τά κοστούμια δε δεσμεύουν άνεσπρόβητα την κίνηση του όπορική, καθότι άνε τις άσπινές άσπινές έμειναν. Η ίδια μέση λίσω δόθηκε και στο σκηνοτικό διάκοσμο, που τον έδικρνε μία θε-

ματή άφαιρηση, κάποτε μέλματα κ' ένας όμοσ ρεαλισμός. Η ίδια τέλος μέση λίσω δόθηκε και στην έρμηνεία του ποιητικού λόγου. Το μόνο ιδιαίτερα αξιοσημείωτο σημείο της παράστασης είναι η κίνηση κι ο πραγματικά γοργότατος ρυθμός της. Όμως ό επί μέρος προσαρμογής της σκηνοθέτης να περπάτη τη μία ή την άλλη λέξιολογία ζημιώσανε φανερά το σύνολο. Η παράσταση δεν είχε άπμορφή, δεν είχε όμαδικό παλμό, δεν έβασε την ποιητική μαγεία της όπερικής αυτής σαιχητρικής δημιουργίας, δε μετέβαρε το θεατή ανάμεσα όνειρου και πραγματικότητας, φαντασίωσης και ζωής.

Είμε κι άλλο σύμπερο που κίνησε κωμωδίες απ' το χαρτί των είκοσι χρόνων μας. Για παλληκαριές, για νίκες, για δόξα.

Στην Κλεισούρα άσπικε το δειλί του. Σε μία γωνία της 'Αθήνας, στήθηκαν ένα περίπτερο, με την έπιγραφή: «Η ΚΛΕΙΣΟΥΡΑ».

Με το λυρικό αυτό όφρα και τις μικρές, κομμένες φράσεις, που έκαναν έναν

κρικό με παρεξηγήσει τις ιστοριοδίκες αυτές και να τις όνομάσει κατά λάθος «ποηήματα», άγκαλιάσει ό Ξανθός όλο τον κύκλο των γεγονότων και των συναισθημάτων, που προκαλεί ένας πόλεμος με τον βαθύτατο ανθρώπινο που τον έμψυχώνει, άφαιρη κραυγής άπτορκαμικής βραβείας κατάρες ενάντια στην άδραση-άσχη. 'Ετσι, το βιβλίο του αυτό, με το καλλιεργημένο του όφρα, το στρατιωτικό γλωσσικό, το πολιτισμένο και ζωτικό του στυλ, είναι ένα αξιόλογο έργο που έρχεται να προστεθεί στην άντιπολεμική φιλολογία, μία έθνητική προσφορά του συγγραφέα στους συναισθηματικούς του, και σαν τέτοιο το δεχόμαστε μ' εύγνωμοσύνη, άσχετα άν ό χαμηλός τόνος του, ή μικρή του πνοή, δεν προκείται να μιν δώσει με τους κραυγαλιούς της μεγάλης τέχνης.

Γ. ΜΥΛΩΝΟΓΙΑΝΝΗΣ

Βιβλία νέων.

Οι έθνοτικές δυσκολίες έμπόδισαν ως τώρα τους νέους μας να εκδηλωθούν. Τα περιοδικά δεν διαθέτουν πολύ χώρο. Βιβλία νέων δεν αναλαμβάνουν ό λιγοστοί άν ένεργείας έκδοτικοί οίκοι. Τη μεγαλύτερη γλώσσα απ' την έκδοτική κρίση την έπαθε το λογοτεχνικό βιβλίο. Μπορεί να πει κανείς πως το τελευταίο έέμνη έχουν σταματήσει ό λογοτεχνικές έκδόσεις. Σε μία έποχή που περιμένουμε άδηρη με νέους συγγραφείς, με νέα έργα, με νέα ταλέντα, ή λογοτεχνία μας αντιμετώπιζει τά δυσκολότερα έκδοτικά της πρόβλημα μέσα στη μεταδεκαετηριή, περιπλοκή που παραβλέπει ό πόρος. Υπάρχει όμως μία νέα δημιουργία. Πολλοί νέοι συγγραφείς περιμένουν με τά χειρόγραφα στο χέρι και δεν βρίσκουν τρόπο να τά τυπώσουν. Η κρίση είναι άποστακτικά έκδοτική, οικονομική. 'Όταν δημιουργηθούν ό κατάλληλοι άφοι θα κάνουν τη μεταπολεμική τους έκδρομη. Για την άρα, όσοι μπορούν, με δική τους μέσα τυπώνουν μικρά φυλλάδια με ποιήματα ή πεζογραφήματα. Δεν είναι τά καλύτερα. Όσο έκείνα που έπρεπε να τυπωθούν. Γενικά για κάθε νέο ή πρώτη έμφάνιση του στα γράμματα είναι κάτι το πολύ όπεύθινο και πρέπει να γίνεται με σοβαρότητα και γενναίότητα. Η φυλλάδια, το βιβλίον, ή ημπερσόρα, το τετράδιο γυμνασιεύμα δεν μπορούν να σηκώσουν ένα παρουσιασμό, ούτε και να δείκουν ένα ταλέντο που ξεκινά. 'Απευθύνονται άπτορκαμικά και την κενόδοξία, άπ' τις όποιες ό δημιουργικοί νέοι πρέπει να είναι λυτρωμένοι και να ξεπερνούν τις άδυναμίες τους. Αυτό ίσχυος στη σημερινή έποχή περισσότερο, που πολλοί έπιζητά και ποσο έπιπροσέχει στις νέους, γιατί αυτοί είναι προσοριμένοι να την άραιοώσουν βαθιά και να την έφάρσουν καθαρά και πλέρια. 'Οχι λοιπόν φιλικά, άχι μανιפוστακά, φυλλάδια μικρά και πρόχειρα με κορδέλλες και κορδόνια, συνήθισαν έκόλλη στα συρραλιστικά σαλόνια, άλλα έστρατες άποκρυφισμένες

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΝΕΑ

— Έγιναν ό έκλογές για τά συμβόλια τά τεσσάρων τάξεων του καλλιτεχνικού 'Επιμελητηρίου.

— Είς την τάξη των ζωγράφων εξέλέγησαν οί κ. κ. Δ. Μπρασσάς, Κ. Πλακακάρας, Α. Ασπεριόπουλος, Γ. Γουναρόπουλος και Άγγαλα Πατά.

— Είς τους γλύπτες εξέλέγησαν οί κ. κ. Γ. Ζωγγολόπουλος, Δ. Περάκης, Κ. Γεωργιάδης, Α. Σάχος, Α. 'Ασπάρτης.

— Είς τους χαρακτές οί κ. κ. Α. Θεοδωρόπουλος, Α. Τάσος, Δ. Γιαννιόπουλος, Γ. Βελισσαρίου και Ε. Παπαδημητρίου.

— Και από τους διακοσμητές οί κ. κ. Α. Πρωτοπαύσης, Π. Βαλαμάκης, Ο. Περβόλαρης, Γ. Βακαλό και Γ. Λυδάκης.

— Το Γενικό Συμβόλιο άπαιτήθηκε άπό άντιπροσώπους των τεσσάρων έφοριών με την παρακάτω σύνθεση.

Δ. Μπρασσάς Πρόεδρος, Α. Θεοδωρόπουλος και Γ. Ζωγγολόπουλος Άντιπρόεδροι, Κ. Πλακακάρας Γεν. Γραμματέας, Α. Πρωτοπαύσης Είκοις, Άγγαλα Πατά Ταμίας και Α. Ασπεριόπουλος, Γ. Γουναρόπουλος Δ. Περάκης, Α. Τάσος και Π. Βαλαμάκης ούβουλοι.

— Άνωις στον 'Ελληνοσόο έκθεση ζωγραφικής άσχηρη τις τέχνης.

— Έκθεση ό ζωγράφοι Βαρλάμος Γ. Βορσίης Α., Γαίτης Γ., Γεωργιάδης Βοτσίλης Μ., Κουλεντιώτη Γιάννα, Μαλλερός Γιάννης, Ραγκαβή Ούρ., Χυτήρης Δ., Χρυσόπουλος Ν.

— Τα έγκλινα έγιναν την Παρασκευή 19 'Οκτωβρίου με σπυρη φιλοτέχνησαν και καλλιτεχνία.

ΕΛΛΗΝΟ-ΣΟΒΙΕΤΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΝΕΩΝ

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

Ο 'Ελληνο-σοβιετικός σύνδεσμος νέων άνακοινεί ότι άνοιαν τά μνηστήρια της ρωσικής γλώσσας, ό καταρτισμός της χοροδίας και της όρχήστρας, ό καταρτισμός των άθλητικών όμαδων και ή λειτουργία της όπρσιος άδρεάν Ιστροφίη περιόλης για τά μέλη του. Οί ενδιαφερόμενοι άς περάσουν άπό τά γραφεία του (Ακαδημία 64, 5ο πάτωμα) κάθε μέρα, 11—1 και 5—7.

ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

T O T E

Της Ειρήνης Μ. ΓΑΛΑΝΟΥ

Μαύρη της τελευταίας είδησης ή φτερούγα, σέρνεται στην πολιτεία. Σέρνεται στα σοκάκια της φτώχειας, στους δρόμους της άνεσης. Άγγιζει καθρέφτες, άγγιζει μάγαρα, άγγιζει κασέλλες με γδαρσίματα, πατώματα μπαλωμένα. Όλα βουθαίνονται. Και οι άνθρωποι, σκύβοντας γύρω απ' τα πράγματα που δέθηκαν με τη ζωή τους, συλλογιούνται:

— Ο πόλεμος... ο πόλεμος.
— Κι' ίσως ο θάνατος... ο θάνατος... "Ας έρθει!

Αυτοί τότε καλέσανε. Άπ' τα πλεμόνια τους, απ' τα λαρύγγια τους, από τα στήθεια τα δικά τους βγήκε η άρνηση, μονάχοι τους απόσπρωξαν το χέρι του ληστή καθώς άπλωνόταν για χαιρέτημα.

— Μυρίζεις αίμα. Λεύτερους λαούς τούς σκλάβωσες. Θές τη γη μου στήριγμα για να παιδέψεις φίλους π' αγαπώ. Κάλιο το χαροπάλαμα. Μιά Έλλάδα νεκρή στο γκρεμό, ναί. Ζωντανή τάχα στην άγκαλιά σου, όχι!

***

Και φεύγουνε τα βαγόνια, μαζεύοντας νιάτα από κάμπους, γιαλούς και βουναλάκια. Πληθος της φτώχειας τα παιδιά, του λαού τα παιδιά, του ιδρώτα και του μόχθου, του δός ήμιν σήμερον.

Λίγα τών τρανών τα παιδιά. Χώρα κάπως, σά μονάχα... Μά τών άλλωνών το γέλοιο τα ζώνει, ηθάει άπάνω τους, — της άμμουδιάς κυματάκι.

— Κοντά μας!... "Ολοι δικοί!

Κι' άρχινάει το τραγούδι. Κουνάν οι έλιές τ' άργυρο τους κεφάλι.

— Σας θρέψαμε, σας μεγαλώσαμε, σας κοιμίσαμε στον ίσκιο μας. Πολεμήστε. Κρατήστε μας λεύτερες.

Φωτοβολάν οι σταθμοί με τα πρασινούλια τους κάγκελα και τις ρόδινες μολόγες. Μάνες κουνάν μαντήλια. Γερόντισσες τρεμουλιαστές σηκώνοντας το χέρι, ραίνουνε το τραίνο μ' εύλογίες.

Οι μηχανές σφυρνάνε. Φεύγει φεύγει ο στρατός. Κορίτσια που τραβάν για τ' άμπέλια, πετάν στα παιδιά κάποιο δώρο — τσαμπι σαββατιανό, μία χούφτα κυκλάμινα, το κουλουράκι που χανε στην τσέπη. — Στέκουν ύστερ' ακούνητα κάτω απ' τις λευκές. Τα τσεμπέρια τους άνεμίζουνε, τα μάτια τους γνέφουνε:

— Θα περάσετε αλήθεια ξανά;... Πόσοι άραγες, πόσοι;

***

Σε τοῦτο κάνανε καλό οι ντόπιοι τύρανοι. Πληγωμένος απ' της διχτατορίας το χαλινάρι ο λαός της Έλλάδας, έβαλε στα στήθεια άμετρη όργη. Και η όργη, γέννησε Δύναμη. Με τέτοια Δύναμη, ίσαμε τα ούράνια, πήγε ν' άνταμώσει τον ξένο ληστή.

***

Οι δαίμονες του άγέρα σπέρ-

νοντας φωτιά σε σπιτάκια σε στάνες, σε ζευγολάτες και σε έκκλησίες άδικα καρτερούν την ύποταγή. Και λένε τα ταξιδιάρικα σύννεφα:

— Θα σας μάθει τ' αναπάντεχα τούτη δώ ή χώρα.

Κι' άπαντάν οι ράχες π' άντικρίζουνε πέρα το χρωματιστό φτερό, το γαλόκι και το παράσημο:

— Δε σκιάζονται λεφούσια, τέτοια παλληκάρια.

για μέρες δέν άκούν παρά της ίδιας καρδιάς τους το χτύπο, ενώ τ' άχείλι σπαίνει. Οι όχτοι του ποταμού που τότε λέν θύαμι τα βιβλία, του Καλαμά οι όχτοι, φορτώνονται άγωνία.

Τέτοιος έχθρός, θειριμένος απ' τις άρπαγές σέρνοντας όλα του ξολοθρεμού τα σύνεργα, λές να διωχτεί;

Λίγα μερόνυχτ' άκόμα...

"Ο,τι ώραίο, άρχίζει να σιγοτρέμει. Δέν είν' ή Έλλάδα γη

καλύβια οι άγκαθότοποι. Σηκώνονται στα νύχια οι πολιτείες, στις καρίνες τους τα πλοία. Ψηλώνει το κύμα. Ν' ακούσει θέλ' ή Πατρίδα, ν' ακούσει και να δει ή Σφαίρα όλα-καιρη.

— Μάτωμα και βούρδουλας, στη χώρα του δικό μας δικό μας.

Σά χτήνος δαρμένο στριφογυρνάει ο στρατός με τα χρυσά και τα λαφία. Του προσάλανε τη Ρώμη. Την αυτοκρατορissima τη Ρώμη. Ποίος; Οι μικροί. Ποίος; Οι γυμνοί.

Οι γλώσσες και τα λαρύγγια του Καπιτώλιου, άνακυλάν διαταγές. Τα rrr... τα ία, τα ύλα, τα άνι, βροντάνε μαζί με τα κανόνια που τραβάνε όλο πίσω, πίσω πίσω.

Χορός συνεπαίρνει τα όρη, της θάλασσας το βυθό. Η ανθρωπότητα βουτάει τ' άχείλι στο κύπελλο όπου σπιθοβολάει της νίκης ο άφρός.

— Κέρνα εσύ, "Ηθή εσύ, Νιότη κι' Αντρεία παντοτεινή, κέρνα Έλλάδα.

***

Πυρωμέν' ή φιλή βροχή από το κανόνι. Φωτιά λές και στάζουνε τα νερά. Και να προχωράν οι στρατιώτες σουρτά, και το χόμα να τους μιλάει:

— Γιέ μου!

— Ναί Μάνα, ναί Πατρίδα.

"Άλλο να λές πα τ ρ ι ε α όταν το κάθε τι πηγαίνει ήσυχα, όταν οι ζημιές της ζωής δέν ξεπερνάν αληθινά το σπειρί την άμμο, κι' άλλο να τη μημονεύεις πέφτοντας με τα μούτρα και με την κοιλιά στα βράχια της, στις λάσπες των ρυακιών της για να τ' άγγίζει ο βάρβαρος. Μπορεί κι' ο θάνατος να σ' εύρει έτσι πεσμένο, ίδιο έρπετό. Κι' όμως, φωνές αούτουνοῦ και του πέρα Κόσμου το λένε, πως τ' αδέρφια σου και σύ, προχωράτε σαν ένα δάσος κυπαρίσσια, π' άγγιζονε τον ήλιο.

***

"Ενας λαός ποτισμένος άφιόνι, ήρθε να γράψει έδώ, τη νέα του δεξασμένη Ιστορία.

— Γράφτηνε... γράφτηνε το λοιπόν, σφυρίζουνε οι φωνές, μέσ' απ' τα δόντια που τα σφίγγει της ψυχής το κόχλασμα.

Άπό πέλαγο σε πέλαγο ριχνουν οι ναύτες, νικήτρα φωτιά. Τα τσαρούχια τα λυωμένα, οι άρβύλες που γίνηκαν κομμάτια, τα κανόνια, τ' άεροπλάνα που σ' άλλωνών χέρια θάταν παλιοπαχίδα, γράφουνε της σημερινής Έλλάδας την Ιστορία. Γρήγορα τη γράφουνε, τρέχοντας από κορφή σε ρέμα, από διάσελο σε κάμπο.

Και την άνάπαψη την αρνιούνται, και τον ύπνο τον έχουνε ξεχάσει. Μιά χούφτα ώμο καλαμπόκι, και δρόμο.

Δρόμο!... Σ' όλη τη Σφαίρα, το άντιστόλι του ανθρώπου, αυτό που το λέν λ ε υ τ ε ρ ι ά, κιντυνεύει. Το Δίκιο, πεθαίνει.

Παιδιά της Έλλάδας, έμπρός.

ΟΙ ΝΕΚΡΟΙ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ε Λ Λ Α Δ Α...

Του Φώτου ΠΑΣΧΑΛΙΝΟΥ (*)

"Έλλάδα, τ' όνειρο και ή σκέψη καθενού πώς φτερουγάει σιμά σου! Γεμίζει απ' έξαρση ή ψυχή και μεγαλείο ο νοῦς απ' την άντρεία σου...

"Ινδαλα άπέριτο μέσ στον άγώνα σου, γλυκειά μου εσύ Πατρίδα, τ' όχτρου κι' άν ανοίξεις, στη θέα σου, την καρδιά, μένει ή γροθιά γι' άσπίδα...

"Ω. Θρίαμβε του αιώνα μας' πώς ξάφνου ξαναζει τ' όνειρο της Φυλής της Πρώτης! Κι' από τα βάθη των έτών θαρείς πώς άκτινοβολεί ή παρέλαση της ν ότης...

"Ω Λεωνίδα άξέχαστε! Μιλτιάδη νικητή! Της Ιστορίας κορώνα και καμάρι! Το χόμα που σας έβγαλε στείρα δέν έμεινε πηγή, — φυτώνει νέο βλαστάρι...

"Έλλάδα... "Έλλάδα... ("Ω, έκπαγη, πρώτη Θεά και μία τσισένδοξη του κόσμου προσφορά!) Φτάνει ή θαριά σου να σκορπά γύρω την άμβροσία το φός και τη χαρά.

* Γυρίζοντας από την Άλβανία, όπου πολέμησε σαν άπλός στρατιώτης για τη λευτεριά της πατρίδας του, πήρε μέρος στο άπελευθερωτικό κίνημα, άναπτύσσοντας στην πατρίδα του, τον Πύργο, μιάν αξιόλογη δράση. Για τη δράση του αυτή τον συνέλαβαν οι Γερμανοί, το 1943 και τον τουφέκισαν.

Κοιτάν τα έλάφια απ' τη βελουδένια τους στρατά, κοιτάν οι άητοί από τους κρουσταλλένιους ούρανοῦς:

— Ναί... Είναι στέρα τα παιδιά, σαν του τόπου μας τα βράχια.

Μά του κόσμου όλου οι λαοί,

σαν τις άλλες. Φτυσά δέν ταιριάζει σε μορφή Ιερή.

Λίγα μερόνυχτα, κι' ύστερα... Κι' ύστερα ο άλαλαγμός.

Τεντώνουνε αυτί τα σύδεντρα, οι κορφές τα φαράγγια. Τεντώνουνε αυτί οι στρουγγες τα

"Ο λαός της Άθήνας ξεσηκώνεται στις 28 Όχτώβρη 1940.